Vejledning om disciplin, god adfærd og trivsel i folkeskolen

– et inspirationshæfte

Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 5 – 2006

Vejledning om disciplin, god adfærd og trivsel i folkeskolen
- et inspirationshæfte

Publikationen indgår i Undervisningsministeriets temahæfteserie som nr. 5 – 2006

Oplysninger om ophavsret: Morgenavisen Jyllands-Posten har ophavsretten til de seks artikler herfra, som indgår i publikationen

Forfattere: Udvalg om disciplin, god adfærd og mobning i folkeskolen. Redaktion ved Lise Bagge Rasmussen, Undervisningsministeriet

Serieredaktion og produktion: Werner Hedegaard

Grafisk tilrettelægger: Ole Schwander Kommunikation

Omslag: Ole Schwander Kommunikation

Foto: Laurence Mouton/PhotoAlto og BananaStock

1. udgave, 1. oplag, april 2006: 8000 stk.

ISBN 87-603-2576-3
ISBN (www) 87-603-2580-1
Internetadresse: pub.uvm.dk/2006/disciplin

Udgivet af Undervisningsministeriet, Afdelingen for grundskolen og folkeoplysning

Bestilles (UVM 5-470) hos:
NBC Ekspedition
Tlf. 5636 4048, fax 5636 4039 eller e-mail: ekspedition@nbcas.dk
Telefontid: Mandag-torsdag 9.30-16.00, fredag 9.30-15.00

eller hos boghandlere

Repro og tryk: Fa. Scanprint A/S

NORDISK MILJØMÆRKNING
541 006

Trykt på svanemærket papir med vegetabilske farver.
Trykt af Scanprint A/S

Printed in Denmark 2006

Eventuelle henvendelser af indholdsmæssig karakter rettes til Publikationsenheden i Undervisningsministeriet, tlf. 3392 5223 eller e-mail: pub@uvm.dk

Forord

I sommeren 2005 nedsatte undervisningsminister Bertel Haarder "Udvalg om disciplin, god adfærd og mobning i folkeskolen". Udvalget, der består af repræsentanter fra skolens verden, blev nedsat på baggrund af de senere års debat om uro, dårlig adfærd, manglende disciplin og mobning i folkeskolen. Ministeren pegede på væsentligheden af, at der sættes ind, når elever tyranniserer hinanden med uro og mobning, og at det ikke er acceptabelt, hvis forældre føler sig presset til at tage deres børn ud af skolen, fordi der ikke bliver grebet ind over for mobning og problemer med grovheder mellem eleverne.

Denne vejledning, som udsendes til alle landets folkeskoler, er et resultat af arbejdet i "Udvalg om disciplin, god adfærd og mobning i folkeskolen". Udvalget har gennem sit arbejde også fundet behov for visse regelændringer på området, hvilket vi har afgivet indstilling til undervisningsministeren om.

Det er tanken, at vejledningen skal virke som inspiration for skolerne og forældrene. Jeg anser et klart værdigrundlag som en nødvendig forudsætning for en velfungerende skole. Et vigtigt budskab i forskningsprojektet "De gode eksempler" fra 2004 var påvisningen af, at de skoler, der opnåede de bedste resultater, var kendetegnet ved et klart værdigrundlag – ligesom de også var bedst til at bryde den negative sociale arv. For skoler, der har et klart værdigrundlag, vil tydelige og kendte regler om adfærd og omgangstone være en naturlig følge.

Vejledningen beskriver konkrete handlemuligheder for forældrene, skolebestyrelsen, skolelederne, lærerne og det øvrige pædagogiske personale i forhold til at forbedre elevernes adfærd og trivsel i vore folkeskoler. Vejledningen indeholder også konkrete eksempler på, hvornår det kan være på sin plads at anvende forskellige sanktioner over for eleverne.

Desuden formidles en række gode eksempler fra skoler, som er nået langt med at skabe ro og disciplin. Eksempler, som – håber vi – kan give inspiration for andre skoler. Eksemplerne illustrerer mangfoldigheden i de muligheder, skolerne har, for at gøre noget ved problemer med manglende disciplin. For der findes ikke nogen simpel eller entydig opskrift på, hvordan skoler skal handle i specifikke situationer. Det afhænger ganske af den enkelte skoles særlige problemer. Men uanset hvilken skole det drejer sig om, bør der være klare retningslinjer for, hvad der er acceptabelt, og hvad der ikke er acceptabelt – og konsekvenserne ved overtrædelse af reglerne bør være klare og kendte.

Det viser sig, at der heldigvis er mange skoler, der har fastsat retningslinjer for god adfærd eller har iværksat tiltag mod mobning. Bagerst i hæftet er indsat en liste over skoler, der har gjort en aktiv indsats i den retning. Listen omfatter de skoler, der ved et rundspørge har meldt tilbage, at de har retningslinjer på området. Der vil derfor være mange skoler i landet, der ikke kan genfinde sig selv på listen, selvom de har fastsat sådanne retningslinjer. Men oversigten viser det glædelige, at der på rigtig mange skoler gøres en indsats for at opnå eller opretholde god trivsel. Og vi håber, at oversigten vil være en hjælp for skolerne, idet vi opfordrer til, at man med vejledningen finder anledning til at gennemdrøfte egen praksis og erfaringsudveksle med andre skoler.

Jeg håber, denne vejledning vil give skolerne ideer til at håndtere de udfordringer, der er i dagens skoleliv. Samtidig vil jeg takke alle dem, der har bidraget med input og perspektiver på de mangeartede problemstillinger, der er knyttet til spørgsmål om uro, god adfærd og mobning i folkeskolen.

KATHRINE LILLEØR

Formand for Udvalg om disciplin, god adfærd og mobning i folkeskolen

Marts 2006

Medlemmer af Udvalg om disciplin, god adfærd og mobning i folkeskolen

Formand: Sognepræst, ph.d. Kathrine Lilleør

Lederforeningen i Danmarks Lærerforening: Viceskoleinspektør Lotte Hansen

Danske Skoleelever: Formand Alexander G. Petersen

Danmarks Skolelederforening: Skoleinspektør Preben Kimergård

Skole og Samfund: Næstformand Solveig Gaarsmand

Børne- og kulturchefforeningen: Skolechef Kirsten Berntsen

Danmarks Lærerforening: Hovedbestyrelsesmedlem, lærer Peter Hess-Nielsen

Udpeget af undervisningsministeren: Skoleleder Henning Grønborg, Bakkeskolen i Esbjerg

Udpeget af undervisningsministeren: Skoleinspektør Lise W. Egholm, Rådmandsgades Skole i København

Indhold

3 Forord

6 Hvad er problemet – omfang og udbredelse?

7 Disciplinens rolle

9 Hvad siger lov og regler?

10 Handlemuligheder

10 Hvad kan skolelederen gøre?

12 Hvad kan skolebestyrelsen gøre?

14 Hvad kan lærerteamet gøre?

15 Hvad kan eleverne gøre?

16 Hvad kan forældrene gøre?

18 Hvornår kan hvilke sanktioner komme på tale?

20 Her tages der hånd om trivsel – og reageres mod mobning og dårlig adfærd

33 Her kan læses mere

35 Skoler med retningslinjer mod mobning og uro

Hvad er problemet – omfang og udbredelse?

Gennem de seneste år er der gennemført flere forskellige undersøgelser om folkeskolens vilkår i relation til elevernes opførsel – om uro, mobning, skolernes brug af sanktioner mv.

En af de mest omfattende er en undersøgelse fra 1997, lavet for Undervisningsministeriet, om udbredelsen og omfanget af uro i folkeskolen. Undersøgelsen omfattede 20 procent af landets folkeskoler, tilfældigt udvalgt, og viste, at cirka 10 procent af folkeskolens elever regelmæssigt forstyrrer undervisningen for sig selv og andre. To procent, det vil sige i gennemsnit cirka én elev i hver anden klasse, forstyrrer stort set hele tiden, og én procent af eleverne ønsker lærerne at få placeret uden for de almindelige klasser.

Undersøgelsen viste, at uroen optræder med størst hyppighed i starten af skoleforløbet, og at drenge er langt mere urolige end piger. Der blev peget på, at elever med faglige problemer kan forstyrre, fordi de ikke kan følge med, men at også fagligt stærke elever, som keder sig, kan være uromagere. Endvidere, at elever med sociale og emotionelle vanskeligheder kan virke stærkt forstyrrende, og at det samme i en del tilfælde gælder tosprogede elever.

Det fremgik af undersøgelsen, at der er store forskelle i graden af uro fra skole til skole og fra klasse til klasse, ligesom der er forskelle fra fag til fag. Endvidere viste der sig at være forskelle fra by til land og fra landsdel til landsdel. Uroen var størst på skolerne i byerne, og den var almindeligvis også størst på skolerne i de østlige dele af Danmark. Skolestørrelsen havde kun en meget lille betydning i retning af, at der sås mere uro på store skoler end på små. Det viste sig, at klassestørrelsen – modsat gængs opfattelse – ikke havde større betydning.

Af nyere undersøgelser vedrørende uro, mobning og skolers brug af sanktioner kan blandt andet henvises til forskningsprojektet "De gode eksempler" fra 2004[1], et udviklingsprojekt om mobning[2], udført af Rådgivende Sociologer for Dansk Center for Undervisningsmiljø og Undervisningsministeriet i 2003, samt en undersøgelse fra 2005, gennemført af Skole og Samfund i samarbejde med Danmarks Skolelederforening[3].

Noter 1-3 findes på side 42

Undersøgelsen viste, at uroen optræder med størst hyppighed i starten af skoleforløbet, og at drenge er langt mere urolige end piger.

Disciplinens rolle

Alt i alt kan det udledes af de gennemførte undersøgelser, at der til stadighed er behov for en indsats fra flere sider for at opnå et godt undervisningsmiljø, der er præget af gensidig respekt og fravær af forstyrrende adfærd og mobning. Det kan også udledes, at det ofte er de få elever, som er med til at sabotere undervisningen for de mange. En overdreven tolerance over for de elever, som er med til at sabotere undervisningen, bør indskrænkes til fordel for det flertal af elever, som ikke forårsager uro eller udviser dårlig adfærd.

Det er i den sammenhæng, **disciplinen** bliver det væsentlige omdrejningspunkt. Ordet "disciplin" har for nogle en odiøs klang og vækker mindelser om "den sorte skole". Der er imidlertid ikke tale om, at skolerne skal genindføre spanskrøret eller kadaverdisciplinen. Lærerens ret til fysisk afstraffelse af eleverne blev også ophævet ved lov i 1967. Men det drejer sig om, at eleverne skal lære, at skolen er en arbejdsplads, hvor der må tages gensidige hensyn til hinanden.

Trivsel, læring, selvværd og social kompetence er nøglebegreber i forhold til god ro og orden i skolen. For børn, som før skolestart ikke har lært en hensigtsmæssig adfærdskodeks, vil den sociale kompetence være mangelfuld, og indre ansvarlighed (selvdisciplin) vil ikke være en selvfølge, der er internaliseret i barnet. Oparbejdelse af elevens indre ansvarlighed er derfor en udfordring, som skolen i samarbejde med forældrene må tage op med henblik på at mindske behovet for ydre autoriteter.

Trivsel, læring, selvværd og social kompetence er nøglebegreber i forhold til god ro og orden i skolen.

Under alle omstændigheder er det væsentligt, at der sættes ind med disciplinære foranstaltninger hurtigt og konsekvent, når elever udviser dårlig adfærd. Der er flere vægtige grunde til at sætte fokus på disciplinens rolle i folkeskolen:

1) Disciplin drejer sig blandt andet om at skabe **tryghed** for alle elever i skolen. Manglende disciplin kan resultere i, at der ikke i tide skrides ind over for elevers mobning og grove chikanerier af andre elever. Alle børn skal kunne føle sig trygge i skolen og ikke være bange for at færdes uden for klasseværelset i frikvarteret af frygt for andre elever.

2) Disciplin har at gøre med **demokratisk dannelse**. Et demokrati og retssamfund som det danske fungerer først og fremmest, fordi der i fællesskab udarbejdes spilleregler, og at det har konsekvenser for de borgere, som

ikke overholder de fælles spilleregler, det vil sige lovgivningen. Eleverne i folkeskolen skal også lære, at det har konsekvenser, hvis man tilsidesætter fællesskabet og de spilleregler, der er vedtaget på skolen.

3) Disciplin er derudover en nødvendighed i forhold til at skabe respekt om skolen og om lærernes arbejde. Uden tilstrækkelig disciplin, ro og gensidig respekt er det svært for skolen at skabe **koncentration om kerneopgaven, nemlig undervisningen.** Samtidig bliver det vanskeligt for eleverne at få noget ud af undervisningen. OECD's PISA-undersøgelse fra 2004 viser også, at eleverne selv vurderer ro som afgørende for, at de får det fulde udbytte af undervisningen. Disciplin er den eneste enkeltstående faktor ved skolebaggrunden, der har statistisk signifikant indflydelse på, hvor meget eleverne lærer. Det viste undersøgelsen af matematikundervisningen i rapporten om 15-16-årige skoleelevers kunnen i 41 lande.

De problemer, der kan afledes af manglende disciplin, er mangeartede: Disrespekt mellem eleverne indbyrdes og mellem elever og lærere, mobning, dårlig sprogbrug – i det hele taget uacceptabel og selvcentreret opførsel. Hertil kommer et lavt fagligt udbytte. Når en skole bliver nødsaget til at bruge uforholdsmæssig meget tid på opdragelsesmæssige og adfærdsregulerende funktioner, går der tid fra undervisningen – hvilket kan være uopretteligt for elevernes fortsatte uddannelses- og jobmuligheder og føre til samfundsmæssig marginalisering.

Eleverne i folkeskolen skal også lære, at det har konsekvenser, hvis man tilsidesætter fællesskabet og de spilleregler, der er vedtaget på skolen.

Hvad siger lov og regler?

Det er i ***folkeskoleloven*** bestemt, at skolebestyrelsen fastsætter den enkelte skoles ordensregler. Ordensreglerne fastsættes inden for de mål og rammer, som kommunalbestyrelsen eventuelt har fastsat på området.

Skolebestyrelsen har altså *pligt* til at fastsætte ordensregler for skolen. Adgangen til at fastsætte skolens ordensregler omfatter hele skolens virksomhed, herunder skolefritidsordninger. Hvordan ordensreglerne skal se ud, og hvordan processen skal være i forbindelse med fastsættelse af reglerne, er der imidlertid ikke centrale (ministerielle) retningslinjer for. Det er op til den enkelte skolebestyrelse under hensyntagen til folkeskolelovens formål.

Formålet med ordensreglerne er at skabe de bedste rammer for børnenes trivsel og indlæring, for børnenes undervisningsmiljø og for de ansattes arbejdsmiljø. Både børn og voksne skal opleve skolen som et rart sted at være. Ordensreglerne er med til at skabe forudsætningerne for et godt arbejdsklima, både i de enkelte klasser og på skolen som helhed. Et godt undervisnings- og arbejdsmiljø er en forudsætning for, at folkeskolens formål kan føres ud i livet.

Undervisningsministeriet har i *bekendtgørelsen om foranstaltninger til fremme af god orden i folkeskolen* fastsat de **øvre rammer for indgreb over for elever, som overtræder skolens ordensregler**. Bekendtgørelsen angår eleverne i undervisningstiden, hvor det er skolens leder, der har det pædagogiske ansvar og træffer de konkrete afgørelser om skolens elever. Derfor er det skolelederens opgave – og ansvar – at gribe ind over for elever, som groft overtræder de vedtagne regler. Når det drejer sig om mindre forseelser, vil lederens beføjelse normalt være uddelegeret til de enkelte lærere.

I bekendtgørelsen lægges vægt på, at gode samværs- og arbejdsformer mellem eleverne og mellem forældre og skole fremmes, og at alle parter i samarbejde skal medvirke til et godt arbejdsklima.

Ordensreglerne er med til at skabe forudsætningerne for et godt arbejdsklima, både i de enkelte klasser og på skolen som helhed.

Handlemuligheder

På de følgende sider er der oplistet nogle muligheder, som de forskellige aktører – det vil sige skolebestyrelsen, skolelederen, læreren og forældrene – med fordel kan benytte i bestræbelserne på at minimere problemer med manglende disciplin. Aktørernes handlemuligheder skal ses i lyset af kommunalbestyrelsens overordnede ansvar, da det er kommunalbestyrelsen, som fastlægger mål og rammer for og fører tilsyn med folkeskolernes virksomhed.

Den enkelte kommune er ansvarlig for, at der til børn, hvis udvikling kræver særlige hensyn eller støtte, kan tilbydes specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter en pædagogisk-psykologisk vurdering.

Hvis et barn ikke kan rummes i et almindeligt skolemiljø, er det kommunalbestyrelsens ansvar at sikre, at der stilles et andet undervisningstilbud til rådighed så hurtigt som muligt.

Lederen bør være initiativtageren til at udarbejde et klart værdigrundlag for skolen.

Hvad kan skolelederen gøre?

Lederen bør

- Være initiativtageren til at udarbejde et klart værdigrundlag for skolen.
- Turde tage ansvar, sætte mål, vejlede og følge op.
- Være synlig blandt elever og pædagogisk personale.
- Sørge for vejledning af det pædagogiske personale om regelsættet (bekendtgørelsen) og vejledning om vigtigheden af godt forældresamarbejde.
- Sørge for, at eventuelt tilknyttet pædagogisk personale ud over lærerne inddrages på lige fod med lærerne i forhold til elementer vedrørende elevers disciplin mv.
- Sørge for, at der er et lærings- og undervisningsmiljø, som gør det muligt at tage hensyn til den enkelte elevs udvikling og behov.
- Forebygge disciplinære problemer, blandt andet ved at iværksætte pædagogiske samtaler med medarbejderne og sørge for en fælles linje blandt lærerne i forhold til disciplinære problemer.
- Sørge for, at der handles konsekvent og følges op på elevers overtrædelse af de fælles spilleregler.
- Sørge for, at der ved barnets skolestart foregår et samarbejde mellem skolen og forældrene og – så vidt muligt – mellem skolen og den afgivende institution.

Skolelederen er ansvarlig for skolens virksomhed over for kommunalbestyrelsen og skolebestyrelsen. Skolens leder har endvidere den administrative og pædagogiske ledelse af skolen og træffer alle konkrete afgørelser vedrørende skolens elever. Det daglige ledelsesmæssige ansvar, som skolelederen har, indebærer, at han/hun også har ansvar for, at der er et godt miljø uden mobning på skolen. Lederen bør også have fokus på ordentlig adfærd og sørge for frugtbare samarbejdsrelationer på voksenplan, da de voksne er vigtige rollemodeller for eleverne.

Allerede før et barns skolestart kan skolen sørge for, at der bliver afholdt et møde med den kommende klasses forældre, hvor der udveksles forventninger til hinanden. Når de gensidige forventninger er diskuteret, er der grundlag for, at skolen og forældrene i fællesskab drøfter, hvordan børnene får en forståelse af deres forpligtelse over for fællesskabet og af skolens spilleregler.

Det er lederen, der tegner skolen indadtil og udadtil, og lederen bør være synlig på skolen blandt personale og elever. Det betyder blandt andet, at lederen besøger de enkelte klasser.

En klar og synlig ledelse og et klart værdigrundlag er meget vigtige elementer i forhold til spørgsmål om elevernes adfærd.

En klar og synlig ledelse og et klart værdigrundlag er meget vigtige elementer i forhold til spørgsmål om elevernes adfærd.

Forskningsprojektet "De gode eksempler" viser, at skoler, som har et klart værdigrundlag, klarer sig fagligt bedst. Skolerne med de højeste faglige præstationer i denne undersøgelse havde fokus på ledelse, faglighed og disciplin. Yderligere er det skoler med et klart værdigrundlag, der er bedst til at bryde den sociale arv. Det har også vist sig, at skoler med meget mobning ofte har en svag og uklar ledelse, hvor lærerne – eventuelt som følge heraf – samarbejder dårligt, og der er mangel på enighed om væremåde over for eleverne.

Lederen har en helt afgørende opgave i forhold til at få skabt et fælles værdigrundlag på skolen, sådan at der kan sendes tydelige og klare signaler til eleverne om forventningerne til den sociale adfærd. Lederen bør fra børnenes allerførste skoledag oplyse om, hvilke værdier den pågældende skole har med hensyn til samvær og god adfærd.

De principper for, hvordan der skal reageres over for eleverne ved overtrædelse af ordensreglerne, som skolebestyrelsen måtte have fastsat, er retningsgivende for lederens (og det pædagogiske personales) handlemåde, men det er skolelederen, som i det konkrete tilfælde træffer beslutning.

Det er lederens opgave at sørge for, at alle nye lærere og øvrigt pædagogisk personale bliver vejledt om de overordnede regler i

bekendtgørelsen om god orden i folkeskolen. Det er også lederens opgave at vejlede personalet om, at tæt kontakt med forældrene er et vigtigt middel til at opretholde disciplin. Lederen har endvidere en meget væsentlig opgave med at bakke op om medarbejderne i situationer med disciplinære problemer og at få skabt en fælles linje blandt lærere og øvrigt pædagogisk personale i forhold til disciplinære problemer. Lederen har ansvar for, at miljøet på skolen er af en sådan art, at personalet ikke føler utryghed ved at tale om disciplinære problemer. Tabuisering i forbindelse med disciplinære problemer bør undgås, og lederen har et stort ansvar for, at der på skolen er en sådan atmosfære, at der kan tales åbent om disciplinære problemer. En større åbenhed om, hvordan undervisningen forløber i klasserne, kan blandt andet ske, ved at lederen kommer på besøg i skolens klasseværelser.

Endelig bør lederen – også som forebyggende foranstaltning mod uro og dårlig adfærd – sørge for, at lærings- og undervisningsmiljøet på skolen er af en sådan art, at det i høj grad er muligt at tage hensyn til den enkelte elevs udvikling og behov.

Hvad kan skolebestyrelsen gøre?

Skolebestyrelsen bør

- Overveje at lade ordensreglerne (også) indeholde værdiregelsæt med normer for god opførsel.
- Fastsætte principper for sanktioner ved elevers overtrædelse af ordensreglerne.
- Fastsætte principper for skole-hjem-samarbejdet, så de gensidige forventninger kan indfries.
- Udarbejde ordensreglerne i samarbejde med eleverne samt skolens øvrige parter.
- Bidrage til, sammen med lederen, lærerne og det øvrige pædagogiske personale, at ordensreglerne er kendt af alle elever.
- Revidere ordensreglerne med passende mellemrum.
- Opfordre til, at hver klasse udarbejder klassens samværsregler.
- Opfordre og tilskynde til gensidigt samarbejde mellem forældre og skole.

Der er ingen grund til – hverken i forhold til folkeskolelovens bestemmelser eller af andre hensyn – at skolebestyrelserne alene fastsætter regler om rent praktiske forhold, for eksempel om børnene må være inde eller ude, om cykelparkering og lignende. Skolebestyrelserne bør arbejde for, at der ud over disse praktiske anvisninger også fastsættes ordensregler, som indeholder **samværsregler med normer for god opførsel,** herunder normer for, hvordan man omgås hinanden. Og her bør man gøre sig meget umage med, at reglerne bliver et udtryk for netop denne skoles fælles værdier, kultur og eventuelle særlige problemer. Selv om værdiregelsættene på den ene side skal være almene dannelsesregler – regler for god opførsel – bør de dog på den anden side ikke blive alt for overordnede. Overordnede regler kan nemlig have en tendens til at blive intetsigende, så de reelt ikke fungerer som rettesnore. Det drejer sig således om at finde en balance mellem det overordnede og det specifikke.

Derfor skal ordensreglerne heller ikke betragtes som statiske. De skal derimod med passende mellemrum tages op og eventuelt revideres, så de hele tiden passer til den virkelighed, der er på skolen.

Ordensreglerne bør for eksempel tage højde for dagens virkelighed, præget af børns brug af mobiltelefoner, herunder mobiltelefoner

med indbygget kamera, samt adgang til internetsider, som kan misbruges til mobning.

Processen i forbindelse med fastsættelse af ordensregler er meget vigtig. Det nytter ikke meget, at der er fastsat nok så velgennemtænkte ordensregler, hvis eleverne ikke har forståelse for dem. For at eleverne forstår reglerne og deres betydning, er det vigtigt, at de er med til at udarbejde dem og føler ejerskab til dem. Når det er tilfældet, vil eleverne være meget mere tilbøjelige til at overholde reglerne, og dermed sker der en egentlig forankring af reglerne i skolekulturen.

Ordensreglerne skal udarbejdes i et samarbejde, som i det mindste omfatter skolebestyrelsen, skolens leder, pædagogisk råd, elevrådet samt eleverne i øvrigt. For at få det bedst mulige ud af processen er det vigtigt, at skolebestyrelsen på forhånd overvejer, hvordan processen skal forløbe, og på hvilken måde de forskellige parter skal inddrages og medvirke ved udarbejdelsen.

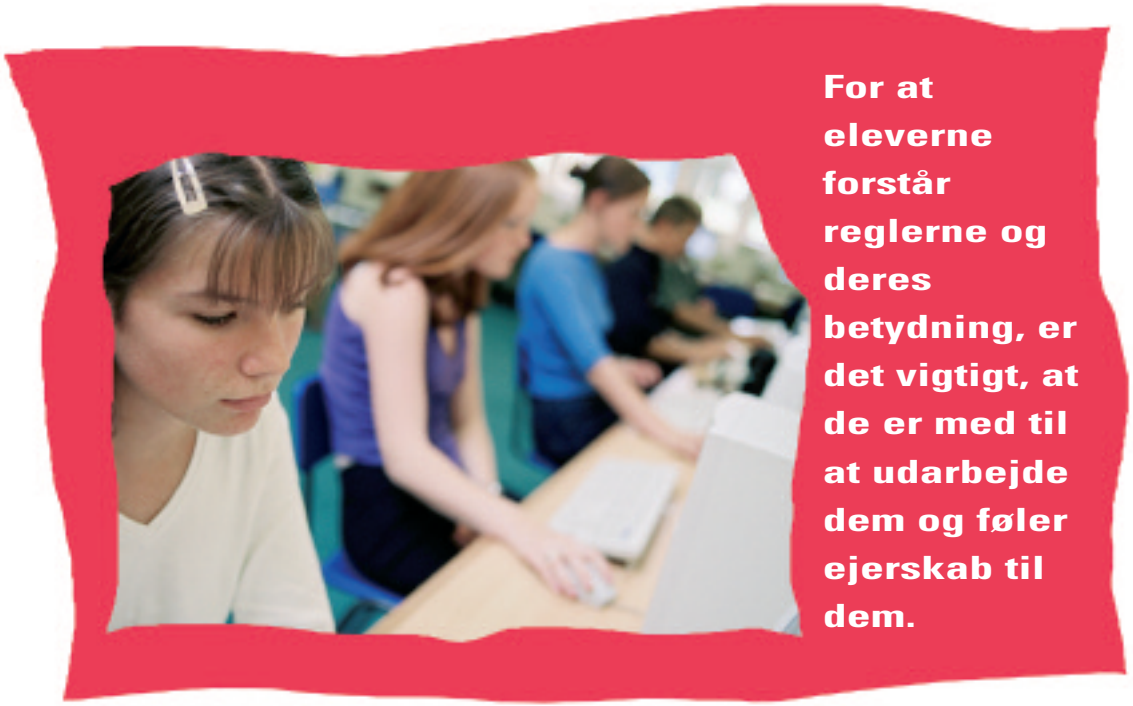

For at eleverne forstår reglerne og deres betydning, er det vigtigt, at de er med til at udarbejde dem og føler ejerskab til dem.

Skolebestyrelsen har også mulighed for at **fastsætte principper for, hvordan der skal gribes ind, når eleverne overtræder ordensreglerne.** Denne mulighed ser det ud til, at skolebestyrelserne i alt for ringe omfang har benyttet. De principper, skolebestyrelsen fastsætter, skal selvfølgelig holde sig inden for bekendtgørelsens rammer.

Ud over de ordensregler, som skolebestyrelsen med inddragelse af de øvrige parter fastsætter, kan skolebestyrelsen opfordre til, at den enkelte klasse fastsætter **klassens samværsregler**. Hvor skolens ordensregler, herunder adfærdsregler og værdiregelsæt, gælder for alle elever på skolen, kan den enkelte klasse inden for rammerne af disse udarbejde klassens egne regler, der tager højde for de helt specielle forhold, der gælder i denne klasse.

Det er væsentligt, at læreren er sig bevidst, at han/hun i kraft af sin funktion er rollemodel og autoritet for børnene.

I mødet med klassen er det – uanset hvilken opdragelsesmæssig ballast eleverne har med sig – læreren, som skal påtage sig lederskabet og tage ansvar for de sociale normer i klassen. I mødet med klassens forældre er det ligeledes læreren, som skal tage initiativet til at skabe et fornuftigt samarbejde med forældrene, hvor der er rum for, at disciplinære og adfærdsmæssige problemer i klassen bliver drøftet med henblik på løsning af problemerne. Læreren kan også tilskynde forældrene til at danne forældrenetværk.

Læreren kan foreslå, at der ved hvert forældremøde indgår et fast punkt om børnenes trivsel og samvær på dagsordenen. Det er vigtigt, at læreren er åben over for problemer og konflikter – både i forhold til eleverne og i forhold til forældrene. I den sammenhæng er det vigtigt, at læreren undgår at opfatte problemer som et tabu. Privatisering af adfærdsmæssige problemer i en klasse er ikke hensigtsmæssigt, men vil i stedet ofte forværre problemerne. Medmindre andet aftales, er det derfor en god idé at sætte navn på de børn, der tales om. Drøftelse af adfærdsmæssige problemer, hvor bestemte børn bliver nævnt, skal selvfølgelig ske med respekt for den tavshedspligt, som læreren er underlagt, ligesom læreren skal være meget opmærksom på, at enkelte elever ikke bliver "hængt ud" eller omtalt på en måde, som krænker barnet og forældrene.

Hvad kan lærerteamet gøre?

Den enkelte lærer i lærerteamet bør

- Gribe tidligt ind ved elevers uhensigtsmæssige adfærd og sætte ind med klare og kendte konsekvenser.
- Medvirke til at skabe og opretholde et godt samarbejde med forældrene samt drøfte gensidige forventninger med forældrene.
- Oplyse om og drøfte med klassen skolens ordensregler, herunder samværsregler.
- Medvirke ved udarbejdelse af klassens egne samværsregler.
- Være sig bevidst, at læreren er en rollemodel.
- Orientere lederen tidligst muligt om disciplinære problemer.
- Drøfte håndtering af disciplinære problemer med kolleger.
- Være fagligt engageret og godt funderet og tilpasse undervisningsformerne til elevernes modenhedsniveau.

Det er væsentligt, at læreren er sig bevidst, at han/hun i kraft af sin funktion er rollemodel og autoritet for børnene. Læreren skal derfor altid udvise en hensigtsmæssig adfærd og anvende en ordentlig sprogbrug, da det ellers ikke kan forventes, at eleverne opnår forståelse for god adfærd og et ordentligt sprog. I forbindelse med udarbejdelse af klassens samværsregler, som læreren bør tage initiativ til bliver udarbejdet, bør læreren også drøfte skolens ordensregler (og samværsregler) med eleverne.

Læreren skal orientere lederen så tidligt som muligt ved situationer, der tegner til at udvikle sig til alvorlige adfærdsmæssige problemer, da det er skolens leder, som har det overordnede ansvar for alle konkrete beslutninger om den enkelte elev. Inddragelse af lederen på så tidligt et tidspunkt som muligt forøger mulighederne for at handle effektivt og hensigtsmæssigt i det konkrete tilfælde. Åbenhed om disciplinære problemer er vigtigt for at løse problemerne. Åbenheden omfatter også lærerne indbyrdes, idet nogle problemer kan løses gennem fælles drøftelser.

I øvrigt er engagement og god faglig fundering fra lærerside en forudsætning for, at der bliver den nødvendige ro i undervisningen. I den sammenhæng er det væsentligt, at læreren er opmærksom på, om de valgte undervisningsformer svarer til elevernes modenhedsniveau. For eksempel kan gruppearbejde resultere i uro, når eleverne ikke har den tilstrækkelige modenhed og ansvarsbevidsthed til at arbejde uden direkte lærerstyring. Tilsvarende kan for få eller for korte pauser resultere i øget uro.

Hvad kan eleverne gøre?

Eleverne kan

- I elevrådet sætte fokus på problemer vedrørende skolemiljøet.
- Iværksætte elevrådskampagner, der skaber dialog om, hvad eleverne vil med skolen.
- Være med til at sætte grænser ved andre elevers uacceptable adfærd – især de mere anonyme elever.

Eleverne selv kan gøre meget for at medvirke til god trivsel og til et godt undervisningsmiljø. Når få elever ødelægger undervisningen for de mange, kan dette flertal af elever være med til at ændre situationen. For eksempel kan eleverne iværksætte kampagner og lignende, hvor der arbejdes med spørgsmålet om elevholdning til skolen. Tidligere anonyme elever kan stå i spidsen for en anden udvikling, der påvirker arbejdsmora-

Eleverne selv kan gøre meget for at medvirke til god trivsel og til et godt undervisningsmiljø.

len og det sociale miljø på skolen i positiv retning. Disse elever kan være med til at opstille nogle rammer og grænser for, hvilken adfærd man finder acceptabel og vil tolerere. Det er meget vigtigt, at en sådan kampagne er elevernes egen kampagne. Den bør derfor have rødder i elevrådet. Det væsentlige er, at budskabet kommer fra andre elever på skolen, der ønsker et bedre skolemiljø.

Desuden er det vigtigt med opbakning fra skolebestyrelse, lærere og leder, hvis eleverne skal kunne påvirke skolens udvikling.

Hvad kan forældrene gøre?

Forældrene bør

- Opdrage barnet til at behandle andre, som barnet gerne selv vil behandles.
- Følge med i og støtte barnet i dets skolegang.
- Deltage i forældremøder, skole-hjem-samtaler og øvrige fælles arrangementer.
- Respektere skolen som en arbejdsplads for både elever, lærere og øvrigt pædagogisk personale.
- Være loyale over for skolen og ikke tale dårligt om det pædagogiske personale og andre elever.
- Planlægge ferie, fritidsinteresser og arbejde, så det ikke medfører, at deres børn er fraværende fra undervisningen.

Langt de fleste borgere i Danmark er af den opfattelse, at lærerne skal bruge deres tid på at undervise, og at opdragelse til gengæld er forældrenes ansvar. Det fremgår af en undersøgelse, Gallup i 2005 har foretaget for Kommunernes Landsforening.

Der kan næppe være tvivl om, at forældrenes engagement er afgørende i forhold til at opretholde ro og disciplin i skolen. Det betyder omvendt ikke, at lærerne ikke har en vigtig rolle at spille. For at komme uro, dårlig adfærd og mobning til livs er det imidlertid helt nødvendigt, at forældrene aktivt går ind i løsningen af disciplinære problemer og ikke udelukkende overlader dette til skolen. Og forældrenes interesse for skolen bør strække sig videre end til deres eget barns velbefindende.

At børnene møder til tiden, er udhvilede og har spist morgenmad er nødvendige, men ikke tilstrækkelige forudsætninger for, at skoledagen bliver god, tryg og udbytterig. En meget væsentlig forudsætning er, at børnene er opdraget, så de er i stand til at sidde stille, lade andre end sig selv komme til orde, og at de taler ordentligt til andre elever og lærerne. Manglende opdragelse betyder manglende respekt for andres grænser og udvidelse af eget domæne på bekostning af andres. Krænkende udtalelser kan opleves lige så svidende som fysiske overgreb. Uanset om slagene falder verbalt eller fysisk, går det ud over de svageste elever.

Forældrene er de helt centrale rollefigurer i forhold til barnets udvikling, adfærd og holdninger. Forældrenes egen adfærd er således den vigtigste påvirkning for barnet. Under-

søgelser viser, at forældrenes, og især den vigtigste omsorgspersons, følelsesmæssige engagement er af afgørende betydning for børns udvikling.

Forældrene bør inden barnets skolestart tale med barnet om, hvad skolelivet indebærer, og om, hvilke forventninger skolen har til børn om, at de skal kunne sidde stille, lade andre børn komme til orde og i det hele taget kunne indgå i et fællesskab. Livet i skolen er baseret på, at børnene kan indgå i fællesskabet, og det er forældrenes opgave at drage omsorg for, at denne forudsætning er opfyldt.

Det er af stor betydning, at forældrene også gør en indsats for at lære de øvrige børn i klassen og deres forældre at kende. Hvis der opstår problemer, vil det være langt lettere for forældrene at medvirke til løsning af problemerne, når forældrene ikke er fremmede for hinanden.

Forældrenes loyalitet over for skolen og lærerne er essentiel. Forældre bør derfor altid i barnets påhør udtale sig respektfuldt, da nedgørende betragtninger om en lærer selvsagt ikke vil bidrage til, at barnet finder det nødvendigt at respektere denne lærer. Også forældrenes holdning til at bede børnene fri fra skole har indvirkning på, i hvilken grad børnene får respekt for skolen og undervisningen. Forældrene bør således nøje overveje, hvornår der er tilstrækkelig anledning til at anmode skolen om ekstraordinær frihed for barnet.

Det er af stor betydning, at forældrene også gør en indsats for at lære de øvrige børn i klassen og deres forældre at kende.

Hvornår kan hvilke sanktioner komme på tale?

Det er meget forskelligt, i hvilket omfang skolerne anvender sanktioner – ligesom det er forskelligt, hvor grov en forseelse skal være, før der sanktioneres.

Af Skole og Samfunds undersøgelse fra 2005 fremgår det, at de sanktioner, der bruges oftest, er en samtale med eleven på skolelederens kontor, eller at der sendes brev til forældrene. Også sanktionen at sende eleven uden for døren anvendes ofte. Eftersidninger anvendes derimod mere sjældent ifølge undersøgelsen, idet 85 procent af skolerne svarer, at de sjældent eller aldrig giver eftersidninger. Udelukkelse af eleven fra undervisningen i op til en uge og overflytning til parallelklasse er sanktioner, der anvendes i endnu mindre omfang.

Det er yderst positivt, når adfærdsmæssige problemer ophører efter en samtale med eleven og eventuelt med forældrene, uden at der er behov for yderligere sanktioner – og bestræbelserne bør gå i retning af at skabe et miljø på skolen, hvor problemer hovedsagelig klares ad denne vej.

Hvis den ringe anvendelse af sanktioner derimod er begrundet i, at skolerne lader stå til over for forstyrrende adfærd mv., er der ingen grund til at glæde sig over undersøgelsesresultater om, at der sjældent anvendes indgribende sanktioner. Generelt gælder det, at skolen (lederen, lærere og øvrigt pædagogisk personale) aldrig bør ignorere adfærd, hvor en elev skader andre eller vedvarende forstyrrer andre elevers ret til at lære (ved for eksempel gentagne gange højlydt at råbe op eller på anden måde genere de øvrige elever).

Nedenfor er opstillet *eksempler* på sanktioner, der kan anvendes i forskellige situationer. De sanktioner, der er nævnt i eksemplerne, er såvel sanktioner, som er fastsat i bekendtgørelsen om foranstaltninger til fremme af god orden i folkeskolen, som øvrige sanktioner inden for rammerne af bekendtgørelsen.

Sanktionerne bør anvendes, så de opleves som en konsekvens af adfærden og ses i forhold til skolens ordens- og samværsregler.

Uden for døren:
Eleven har udvist en så forstyrrende adfærd i timen, at det har vanskeliggjort lærerens undervisning af klassen.
Eleven har anvendt groft sprog, talt nedsættende til en anden elev eller generet en anden elev på anden vis.
Skoler, som ser sig nødsaget til at anvende denne sanktion i større udstrækning, bør sikre sig, at der er en anden undervisnings-

Sanktionerne bør anvendes, så de opleves som en konsekvens af adfærden og ses i forhold til skolens ordens- og samværsregler.

mulighed/et tilsyn – et "pusterum" – til de pågældende elever, så de ikke forstyrrer andre elever/klasser.

Pålæg om at være sammen med gårdvagt i et antal frikvarterer:
Eleven har gentagne gange drillet eller chikaneret andre elever i frikvartererne eller udøvet hærværk, og samtaler og advarsler har ikke hjulpet.

Eftersidning:
Eleven har gentagne gange ikke lavet sine lektier på grund af glemsomhed eller manglende tid på grund af fritidsinteresser eller andet. Eleven møder ofte for sent til undervisningen, og samtaler med eleven og forældrene har ikke hjulpet.

Overførsel til undervisning i anden klasse i enkelte timer eller resten af dagen:
Eleven har udvist en så forstyrrende adfærd, at de øvrige elevers mulighed for at få udbytte af undervisningen vanskeliggøres væsentligt.

Udelukkelse fra undervisningen i indtil en uge (elever på 3.-10. klassetrin):
Eleven har gentagne gange udvist en grov eller krænkende adfærd over for andre elever eller over for lærerne, for eksempel ved at slå, håne eller sabotere undervisningen. Samtaler med elev og forældre samt påtaler og advarsler har ikke hjulpet.

Eleven har én gang udvist en så grov adfærd over for andre elever eller lærere (for eksempel truet med kniv), at eleven udelukkes uden forudgående advarsel.

Varig overflytning til en parallelklasse ved samme skole (elever på 3.-10. klassetrin):
Eleven har gentagne gange udvist en så grov og forstyrrende adfærd, at hele klassens undervisningsmiljø påvirkes negativt. Samtaler med og advarsler over for elev og forældre har ikke hjulpet, og det vurderes, at der vanskeligt kan etableres et rimeligt undervisningsmiljø i klassen med elevens fortsatte tilstedeværelse.
Eleven har chikaneret læreren eller en anden elev så alvorligt, at elevens fortsatte tilstedeværelse i klassen vil være nedværdigende eller krænkende for den pågældende.

Overflytning til en klasse på tilsvarende klassetrin ved en anden skole i kommunen (elever på 3.-10. klassetrin):
Eleven har udvist en så ualmindelig grov eller krænkende adfærd over for andre elever eller skolens medarbejdere, at det ikke findes forsvarligt over for skolens øvrige elever og medarbejdere at lade eleven fortsætte ved skolen.

Udskrivning af folkeskolen (kan kun anvendes for elever på 10. klassetrin):
Hvis alle øvrige foranstaltninger ikke har haft effekt, kan der undtagelsesvis og under skærpede omstændigheder ske udskrivning af elever på 10. klassetrin.

Her tages der hånd om trivsel – og reageres mod mobning og dårlig adfærd

Morgenavisen Jyllands-Posten har i begyndelsen af januar 2006 bragt en artikelserie om "Den urolige folkeskole". Avisen har været rundt på folkeskoler for at undersøge, hvad skolerne gør for at løse problemer med manglende disciplin og mobning. Jyllands-Posten har givet tilladelse til, at Udvalg om disciplin, god adfærd og mobning i folkeskolen videreformidler artiklerne i denne publikation.

2. januar:

Nul tolerance over for trusler og groft sprog

For et års tid siden indførte Sabro-Korsvejskolen en nul-tolerance-politik. Det betød, at der blev indført klare regler for sprog og adfærd. Det har hjulpet på omgangstonen på skolen, men skolen har fået nye udfordringer med krænkende sprog på internettet.

Af Sanne Gram
Morgenavisen Jyllands-Posten.

Det var fredag, det var frikvarter. Skolegården på Sabro-Korsvejskolen ved Århus var fyldt med børn, nogle spillede fodbold, blandt andre 13-årige Lykke Nørgård Hoberg. Men noget irriterede hende.
En af klassekammeraterne brugte ufine metoder, han tog bolden med hænderne.
»Tag dig sammen,« råbte Lykke efter kammeraten, for han vidste jo godt, at man ikke spiller fodbold med hænderne.
Ifølge Lykke provokerede det kammeraten så meget, at han stillede sig helt hen foran hende. Få centimeter foran hendes ansigt. Hun blev vred, det boblede indeni, og han begyndte – ifølge Lykke – at kalde hende en »luder« og »billig« og skubbe.
Boblerne i kroppen bristede.
»Fuck dig, bistandsklient, perker,« råbte Lykke tilbage.
En lærer så det og hentede de stridende elever, for den slags sprog og aggressive opførsel er ikke accepteret på Sabro-Korsvejskolen ved Århus. Her har man indført en nul-tolerance-politik, hvor der sættes hårdt ind mod groft og nedladende sprog, krænkende adfærd, trusler og vold.
Lykke og kammeraten blev fulgt ind på kontoret, de talte om optrinnet ude i skolegården, de sagde undskyld til hinanden, hvorefter de blev bedt om at gå hjem. De havde fået en nul-tolerance.

Overskred grænser
Skolen indførte nul-tolerancen for snart et år siden, det var nødvendigt, da man oplevede elever, som overskred grænserne for god opførsel.
»Gennem årene har vi oplevet, at sproget mellem skolens elever har udviklet sig, og det vil vi ikke acceptere. Jeg har oplevet, at en gårdvagt er kommet med tårer i øjnene, da hun er blevet svinet til af eleverne,« fortæller skoleinspektør Torben Gustavussen og henviser til, at eleverne bruger ord fra den voksne og den seksuelle verden såsom luder, dåse og fuck dig.

Graffiti og nazitegn
For et år siden var den almindelige opførsel nået til et uacceptabelt niveau på skolen med de 600 elever. Graffiti og nazistiske tegn begyndte at sprede sig på en af skolens mure, nogle elever havde en truende adfærd, der var hærværk mod det nærliggende fritidshjem, og der var blevet solgt stoffer på skolens område.
Derfor begyndte skolebestyrelsen og ledelsen i fællesskab at arbejde på en politik med konsekvenser, hvis man overskred reglerne.
»Mange er flyttet herud fra byen, fordi de gerne vil have lidt mere ro og tættere sammenhold,

men det kommer ikke af sig selv – heller ikke herude. Ungdomskulturen har ændret sig, men det er os som voksne, der må sætte grænserne i overensstemmelse med vores værdier,« siger Torben Gustavussen og henviser til, at skolen er et offentligt rum, hvor ingen bør blive forulempet.
Nul-tolerance-politikken gælder for elever fra 6. til 9. klasse, og det indebærer blandt andet, at man bliver indkaldt til en samtale, hvis man har for mange fraværstimer. Der er også konsekvenser, hvis man laver for lidt i timerne. Og initiativet har haft effekt, mener skoleinspektøren.
»Tonen og stemningen er blevet bedre, og eleverne er blevet mere opmærksomme på, at der er nogle grænser for, hvordan de kan tale og opføre sig,« siger han og henviser til, at omgangstonen i de enkelte klasser er kommet tydeligere på dagsordenen.

Hey, Gangster

Der er da heller ikke mange optøjer i frikvartererne denne formiddag på skolen. Nogle elever leger i skolegården, mens de ældre sidder i klasseværelserne og hører musik. I nogle af klasserne er madpakkerne blevet åbnet, eleverne har taget forskud på frokosten.
»Hey, Gangster,« siger en dreng, da han går forbi skoleinspektøren.
Selv om det ikke er et entydigt positivt ord, ved Torben Gustavussen, at eleven mener det som et klap på skulderen. Men det kan til tider være en udfordring at forstå elevernes sprogbrug, mener han:
»De unge har et andet sprog end os, og de udvikler en subkultur med nye ord, som har en anden betydning for dem end for os,« siger han.
Skolen har også sat ind på andre områder. Eksempelvis har man indført en ordning, hvor de ældre elever har nogle yngre elever, som de skal tage sig af i frikvartererne. Det har den effekt, at afstanden mellem de store elever og de små elever er blevet mindre, de store elever bliver rollemodeller, og det påvirker også deres adfærd. Men den elektroniske udvikling giver skolen nye udfordringer, da eleverne har fået nye muligheder for at svine hinanden til. Dels via sms til mobiltelefonerne, dels via den populære ungdomschat på internettet, Arto.
Lykke Nørgård Hoberg har selv prøvet at blive kaldt »luder« af en af sin veninder på hjemmesiden, det var ikke særligt sjovt, indrømmer hun.
»For jeg er ingen luder. En luder er en voksen kvinde, der dyrker sex for penge, og det gør jeg ikke. Jeg har da kærester, men jeg er ingen luder,« siger Lykke, der blev gode venner med veninden igen.

Et par på hovedet

Men nogle gange udvikler det sig i en mere uheldig retning. I begyndelsen af december opsøgte en pige en af skolens yngre piger, som hun havde et udestående med; den yngre pige fik et par slag på siden af hovedet.
Sagen har rystet skolen, alle har talt om den, og der er en mistanke om, at sagen begyndte med tilsvining af hinanden på hjemmesiden Arto.
Skolen tager nu konsekvensen ved at blokere siden, så eleverne ikke kan bruge Arto i skoletiden.
»Der foregår meget grænseoverskridende på hjemmesiden, og det skal skolen ikke lægge computere og bredbånd til. Vi står magtesløse over for de unges nye metoder på de elektroniske medier, for man kan jo ikke kappe tommelfingeren af dem, hvis de bruger deres telefoner forkert,« siger Torben Gustavussen, der mener, at man ikke kun kan give forældrene skylden.
»De fleste forældre har de bedste intentioner, men der har aldrig været så lidt struktur på familielivet, som der er i dag. Børn har behov for grænser, og det er der måske for lidt af i familierne. Men det er svært at være forældre i dag, for vi har utroligt travlt på vores arbejde, og det skal man også anerkende,« siger han.
Lykkes mor, Ulla Hoberg, bifalder den konsekvente politik, men hun mener, at skolen bør være endnu mere konsekvente.
»Jeg har ikke noget imod, at børnene bliver sendt hjem, hvis de ikke opfører sig ordentligt – heller ikke min egen datter. Men lærerne skrider ikke ind hver gang, og det burde de. På den måde vil eleverne også få mere respekt for systemet,« siger Ulla Hoberg.

3. januar:

Løbende motivation

Klostervænget Skole på Ydre Østerbro i København har indført en konsekvent linje for at løse problemerne med uro, vold og trusler blandt skolens mange indvandrerelever. Skolen har også indført en såkaldt Gammeldags Skole, og det har hjulpet på problemerne.

Af Sanne Gram
Morgenavisen Jyllands-Posten.

»Kom så drenge. Hold et raskt tempo, I er jo ikke gamle mænd.«
Lærer Bente Lund går i hælene på Ali, Josef, Ahmed og Volkan. De fire drenge er på vej i Fælledparken for at løbe deres daglige morgentur. For 10 minutter siden mødte de i deres særlige lokale på Klostervænget Skole, men inden de skal i gang med bøgerne, skal de løbe to runder på det gamle idrætsstadion, 800 meter i alt.
Men Ahmed har en lægeerklæring, så han skal ikke løbe i dag. I stedet har han sit matematikhæfte med, så han kan løse opgaver, mens de andre løber. Men da de kommer til stadion, er der en sygemelding til.
»Jeg kan ikke løbe, jeg har ondt i benene,« siger Volkan.
»Så må du gå i stedet for,« svarer Bente Lund.
Men det sætter ikke meget skub i Volkan, der lunter et par meter, før han stopper op igen.
»Det fis gider jeg ikke, Volkan,« siger Bente Lund.
»Men jeg kan ikke løbe,« svarer Volkan, der efter en alvorssnak med læreren begynder at gå. I mellemtiden har Ali og Josef løbet en halv runde.
»En runde til,« siger Bente Lund, da drengene stopper. To runder, sådan er reglerne, og dem kan man ikke løbe udenom – kun med en lægeerklæring.

Ny ordning
De fire drenge går normalt i 7. klasse på Klostervængets Skole på Ydre Østerbro i København, men siden efterårsferien har de gået i den såkaldte Gammeldags Skole. En ordning, som skolen har indført for de elever, som de ikke ved, hvad de ellers skal stille op med.
Fælles for drengene er, at de har gjort sig upopulære i timerne med grimt sprog, ingen respekt for lærerne, ingen respekt for undervisningen.

Særlige regler
Drengene ved det godt selv, og i Gammeldags Skole gælder helt særlige regler. De må kun bruge en bestemt indgang på skolen, og de må ikke have kontakt til deres tidligere klassekammerater. I stedet kan de sidde i klasseværelset og kigge ud på kammeraterne, der leger i frikvartererne, for de har ikke længere frikvarter på samme tid. Gammeldags Skole er en straf, fordi man ikke tidligere har kunnet nå disse drenge gennem dialog.
Det skal kunne mærkes, for ellers har det ingen effekt på deres adfærd, påpeger Bente Lund.
»De bliver frataget nogle rettigheder, og det er bestemt ikke sjovt. Det handler om at skabe en motivation, så de vil tilbage til deres egen klasse. Men først skal de lære at blive gode skoleelever,« siger hun.
Der er to lærere i timerne, og der bliver slået ned med det samme, hvis eleverne ikke rækker fingeren i vejret, vil diskutere med læreren eller overtræder reglerne. De skal mærke, at der er en konsekvens.
Klostervængets Skole er ikke en almindelig dansk folkeskole med udelukkende lyshårede børn.

23 modersmål
Der er 92 pct. tosprogede børn, der tales 23 forskellige modersmål, og der er endnu flere nationaliteter. Derfor kæmper skolen ikke kun med den almindelige disciplinkrise blandt børnene, skolen kæmper også med kultursammenstød mellem den danske skole og indvandrermiljøerne.
»Der er specielle forhold på en skole med så mange tosprogede børn. De kommer fra familier med andre normer og regler, som indimellem ikke matcher den danske skole. De kan godt acceptere skolens regler et stykke hen ad vejen, men hvis de kommer i en konflikt, så kan skolens regler blive tilsidesat, og gadens lov sætter ind,« siger Bente Lund og understreger, at størstedelen af eleverne og deres forældre er glade for skolens regler.
Sidste år forsøgte en lærer at stoppe et slagsmål mellem to større drenge i skolegården. Andre ele-

ver heppede på de to drenge, og da læreren forsøgte at skille drengene ad, blev hun sparket, fik en knytnæve i ansigtet og mistede balancen.

Psykisk nedtur

Hun fortæller selv, at hun gik psykisk ned på det, men ved også godt, hvorfor det udviklede sig sådan.

»Drengene ville miste ære, hvis de holdt op med at slås, og de andre elever ville også miste deres ære, hvis de hjalp mig. Deres problem er, at de løser vold med vold, og de opfatter det som svagt, når man på danske skoler forsøger at snakke sig ud af problemerne. Mange af disse børn kommer i klemme mellem to kulturer, derfor handler de fysisk,« siger Fatma Buhl, der selv har tyrkisk-kurdisk baggrund.

I foråret var problemerne efterhånden blevet så store, at der blev indkaldt til et krisemøde for skolens personale. Kort tid efter indførte skolen en såkaldt nultolerance, hvor der ville blive grebet ind, så snart skolens regler blev overtrådt. Det har hjulpet, konstaterer skoleinspektøren.

»Vi bliver nødt til at være konsekvente, hvis vi vil opnå respekt, og vi kan se, at det virker. Både nultolerancen og Gammeldags Skole har bestemt en indflydelse på elevernes adfærd, selv om det ikke er alle, der synes om tiltagene,« fortæller hun.

Men de fleste børn og forældre er glade for det, og det kan Rezan bekræfte. Hun går i 7. klasse, og tidligere var der meget uro i klassen, husker hun.

»Der var ballade, og man kunne blive lovet tæsk. Man skulle være stærk og turde sige de stærke drenge imod,« siger hun.

Nogle af hendes klassekammerater har været i Gammeldags Skole, en af dem er det stadig, og Rezan synes, at kammeraterne har ændret sig, når de kommer tilbage i klassen.

»De lærer at opføre sig ordentligt. De bliver gode til at tale ordentligt, og man kan faktisk føre en samtale med dem. Før kunne de kun sige grimme ord,« siger Rezan.

Vil gerne tilbage

Men ingen af drengene siger grimme ord denne formiddag i Gammeldags Skole. De fire drenge sidder i deres faste klasselokale, de har to lærere, den ene er en arabisktalende, mandlig lærer. Drengene ved godt, at de har forandret sig til det bedre, og de håber på, at de snart kan komme tilbage til deres klasse.

Som et fængsel

»Jeg kan ikke lide at være her, det er som et fængsel, for man må ikke se nogen af sine kammerater,« fortæller Volkan, der godt ved, hvorfor han er i Gammeldags Skole.

»Jeg var ikke rolig i timerne, jeg rakte ikke fingeren op, og jeg afbrød læreren. Jeg lavede ikke lektier, og jeg hørte ikke efter. Og jeg blev rigtig ked af det, da jeg fik at vide, at jeg ikke længere skulle være i min gamle klasse,« siger han.

Udover den daglige løbetur har drengene kun dansk og matematik, for et af formålene med klassen er også at løfte elevernes faglige niveau i de basale fag.

Men Ahmed er træt af, at han ikke skal have engelsk og historie ligesom sine klassekammerater.

»Man går jo glip af noget, men jeg ved også, at jeg ikke var så god i dansk og matematik, da jeg begyndte i Gammeldags Skole. Vi er på samme sted som elever i 5. klasse, mens min gamle klasse lærer 7. klasses ting. Men jeg er blevet bedre, siden jeg begyndte i Gammeldags Skole, og det er rart nok,« indrømmer Ahmed, der selv mener, at han er blevet en bedre elev.

»Jeg har lært at være stille, og jeg vil gerne tilbage i klassen, og så håber jeg, at jeg kan opføre mig ordentligt. Nogle af de andre tror, at Gammeldags Skole er sjovt, men det er det slet ikke. Slet ikke når vi skal løbe udenfor – også om vinteren,« siger Ahmed.

Der er stadig problemer med børn med krænkende adfærd, trusler og vold. En dreng er blevet sendt hjem fra skole, fordi han stak en klassekammerat med en kniv, men skolens ledelse og lærere er ikke i tvivl om, at Gammeldags Skole har en effekt.

Ud af skolen

Dog har skoleinspektør Karen Margrethe Grønlund oplevet, at nogle forældre har taget deres børn ud af skolen, fordi de har ment, at skolen er gået for vidt.

»Konsekvensen har været, at de flytter deres børn til muslimske privatskoler. Men mange kommer

tilbage igen, når forældrene opdager, at børnene lærer for lidt dansk,« siger hun.
Skolen sætter også ind på andre fronter. Der er etableret et etnisk kvinderåd, hvor nogle af skolens tosprogede lærere har kontakt til mødrene, og i 1. klasse tager lærerne på hjemmebesøg for at opnå en tættere kontakt mellem skole og hjem.
»Så kan læreren bedre forstå, hvorfor lille Ali skriver så grimt, når der ikke er borde og stole i hjemmet, fordi man altid sidder på gulvet. Det giver et bedre samarbejde med familien,« fortæller Karen Margrethe Grønlund.

Forældreskole
Derudover tilbyder skolen en såkaldt forældreskole, hvor forældre med en anden etnisk baggrund end dansk kan komme i skole og lære, hvordan man er forældre til et barn i en dansk skole.
Dette tilbud har Shilan Amin benyttet sig af. Hun kom til Danmark i 1998 og har to piger på skolen.
»Det hjælper børnene, når vi som forældre forstår, hvad skolen handler om. Når vi forstår, hvilke bøger de har, og kan hjælpe dem. Det skylder jeg mine børn,« siger Shilan Amin, der selv er vokset op i det nordlige Irak i en familie, hvor piger ikke havde de samme rettigheder, som hendes egne piger har i dag.
I forældreskolen lærer forældrene at lave sunde madpakker, og de lærer at gå på biblioteket, så de kan låne bøger til deres børn. De kan låne spil med hjem, og der er også rollespil, hvor forældrene bliver sat i fiktive situationer i forhold til skolen, og hvor de så skal tage den rigtige beslutning.
Alt sammen er med til at give en forståelse for det danske samfund, mener Shilan Amin.
»Nu bor vi i Danmark, og derfor forsøger vi også at indrette os under danske forhold. Hvis ikke vi gjorde det, ville det gå ud over mine piger, og det ønsker jeg ikke,« siger Shilan Amin.

4. januar:

Operation selvværd

En mobbeundersøgelse for seks år siden afslørede omfattende mobning blandt eleverne på Lyshøjskolen i Kolding. Ledelsen satte massivt ind med massage og legeordninger i frikvarterne, og problemet – er – mindsket væsentligt. Børn med højt selvværd mobber ikke, siger inspektøren.

Af Sanne Gram
Morgenavisen Jyllands-Posten.

Man skulle ikke tro, at det var midt i en dansktime i 2.b. på Lyshøjskolen i Kolding. Anne Cathrine ligger med ansigtet skjult i armene, slængt hen over en blodrød velourpude. Bag hende står Rebecca. Hendes små hænder masserer venindens ryg, og Anne Cathrine lader saligt ansigtet falde længere ned i den bløde pude.
»Camille og Mathilde skal bage pebernødder,« læser deres klasselærer Susanne Borch op fra et papir, mens blød afslapningsmusik fylder rummet, der for mindre end fem minutter siden var fyldt med børn, der som bordtennisbolde hoppede rundt i lokalet. Nu er de stille, nyder musikken og den gode historie.
Det gør deres klasselærer Susanne Borch også, for klassen er ligesom mange andre danske skoleklasser karakteriseret ved livlige børn, nogle gange for livlige.
»Camille begyndte at vælte dejen rundt,« læser Susanne Borch op, mens hun laver bevægelser med hænderne, de passer til historien, og børnene er lynhurtige til at fange bevægelsen og trykke på makkerens ryg.
»Av, ikke så hårdt,« lyder det fra et af hjørnerne.
»I skal huske at sige til, hvis det gør ondt. Jonas, ikke slå – du skal trykke,« siger Susanne og går hen for at hjælpe Jonas med at lave den rigtige bevægelse på kammeratens ryg.
Susanne Borch kan bevægelserne i hovedet, hun har været med til at udvikle historien og den tilhørende massage, som skolens klasser arbejder med. Sammen med skoleleder Jørn Jørgensen var hun for nogle år siden i Sverige, hvor de blev inspireret til at udvikle det, de kalder taktil rygmassage.
Men det er ikke bare massage for velværens skyld. Den egentlige årsag er, *at den man rører, mobber man ikke*.

Chok for seks år siden

I 1999 fik ledelsen og lærerne på Lyshøjskolen et chok. I en undersøgelse gav 12 pct. af eleverne udtryk for, at de var blevet mobbet, det svarede på det tidspunkt til 70 elever.
Mobning har store konsekvenser, for det påvirker børnenes mulighed for at lære noget, påpeger Susanne Borch.
»Det fylder meget i timerne, hvis børnene har haft et dårligt frikvarter, det påvirker deres koncentration og dermed deres indlæring. Det sociale er altafgørende for, om børn kan lære noget i skolen,« siger hun. Undersøgelsens resultater kom også bag på skoleleder Jørn Jørgensen, for der var intet at se på overfladen.
»Mange skoleledere tror ikke, at der er mobning på deres skole, og jeg troede ikke, at vi havde mobning. Børnene skjuler det, og derfor lavede vi en handleplan for, hvad man skal gøre, når der skete noget. Men det kunne ikke forhindre, at der blev mobbet. Derfor må vi nå ind til børnene og ændre deres adfærd – og det gør vi blandt andet med massagen,« siger han.
Tilbage i 2.b. har børnene byttet pladser, nu er det Rebeccas tur til at blive masseret.
Det er en dejlig følelse i ryggen, synes hun. Man bliver ikke mobbet så meget, og det kan da godt være, at det skyldes rygmassagen, mener hun.
»Ja, vi driller kun for sjov,« er pigerne enige om efter massagen.
»Mobning er, når man gør det flere gange. Det må vi ikke,« supplerer sidekammeraten Mikala: »Men det er især drengene, der mobber. De kalder mig for tykke, fordi jeg har mere fedt på lårene end nogle af de andre piger. Så bliver jeg ked af det indeni.«
På væggen i klassen hænger der små tegninger af alle børnene i klassen. Ved siden af Mikalas tegning står der en masse ord om, hvad Mikala er god til. Når hun kigger på den, bliver hun glad, for det er klassekammeraternes vurderinger af hende. Vurderinger, de har sagt, da klassen legede Den gode stol.
En leg, hvor en af børnene sidder på en stol midt i lokalet, mens klassekammeraterne på skift skal fortælle, hvad man er god til. I et klasselokale længere nede ad gangen sidder Tahmina Naderi i Den gode stol.

»Jeg synes, at du er en god sidemakker.«
»Du er god til at trøste.«
»Du er god til at finde på lege.«
Tahmina sidder på lærerens blå stol, og hendes ryg bliver stadig mere rank, jo flere kommentarer hendes klassekammerater har om hende. Læreren skriver alle sætningerne, som bliver skrevet på plakaten ved siden af et billede af Tahmina.
Ifølge skoleinspektøren har det stor betydning for børnenes selvværd:
»De får et højt selvværd af at få disse ting at vide, og børn med højt selvværd mobber ikke. De får et indtryk af, at alle godt kan lide en, og så er der ingen grund til at have aggressioner. På denne måde fokuserer man på det gode,« siger han.
Det er også noget, som forældrene lægger mærke til, siger Lea Hjort, der er mor til to børn på skolen. Hun har oplevet sin datter komme glædestrålende hjem efter en tur i den gode stol.
»Hun kommer hjem og har fået at vide, at hun er en god kammerat. Desuden lærer de også at udtrykke egne følelser, og det er en fordel, da det kan forhindre mange problemer,« mener hun.
Skoleklokken ringer, og pigerne i 2.b. stormer ind i klasseværelset for at tage deres madpakker frem. De spiser i ca. 10 minutter, hvorefter de skal ud for at lege. Også i frikvartererne er der fokus på, at børnene ikke bliver mobbet eller holdt udenfor.

VEN-ordning
Skolen har en såkaldt VEN-ordning, hvor store elever patruljerer i skolegården med en kurv med legetøj. Hvis de ser en elev stå alene, går de hen for at spørge, om vedkommende vil være med til at spille bold eller sjippe.
»Eleverne søger for at komme med i VEN-gruppen, og det er utroligt populært. De er også bedre, end vi troede, for de er gode til at scanne skolegården og få børnenes fortrolighed,« fortæller skoleleder Jørn Jørgensen. Hvis de opdager et stort problem, kan de hente gårdvagten eller den lærer, der er særligt tilknyttet VEN-gruppen.

Sidegevinster
Jørn Jørgensen påpeger, at skolens tiltag giver nogle sidegevinster, som ledelsen ikke havde tænkt på i begyndelsen.
»Eleverne har generelt fået en mindre voldsom adfærd, og det betyder meget for den generelle trivsel på skolen. Vi vil ikke erklære os som en mobbefri skole, for der vil altid være noget. Men vi gør et forsøg på at minimere det, og i den seneste undersøgelse var der næsten ingen, der gav udtryk for, at de blev mobbet,« siger Jørn Jørgensen.
Skoleklokken ringer, VEN-gruppen samler legetøjet sammen, nu er det time igen.

Fakta: Lyshøjskolen i Kolding
808 elever fra 0.-9. klasse
Skolen har udarbejdet en handleplan mod mobning
Den gode stol skal udføres en gang om året pr. elev op til 6. klasse, derefter er det frivilligt.
Der er spørgeskemaundersøgelse om mobning hvert andet år.
Taktil rygmassage gennemføres en gang om ugen fra 1.- 6. klasse, derefter er det frivilligt.
Skolen har nedsat et mobberåd, som består af elever fra forskellige klassetrin, de diskuterer trivslen på skolen.
Skolen har tre AKT-lærere, som blandt andet løser sociale problemer på skolen.
Der er etableret en VEN-gruppe, som er 16 elever, der frivilligt går rundt i frikvartererne og leger med andre børn samt spotter børn, der mistrives.

5. januar:

Smilende ansigter skaber ro

En smiley-ordning og et tæt samarbejde med kommunen og forældrene ændrede eleverne i 2.a. I dag synes selv vikarer, at 2.a – på Roholmskolen i Albertslund er en god klasse – det var den ikke for et halvt år siden.

Af Sanne Gram
Morgenavisen Jyllands-Posten.

Eleverne i 2.a på Roholmskolen i Albertslund sidder på turkise skamler i en rundkreds. De har klassemøde, og de skal snakke om smiley-systemet, som blev indført i klassen i foråret, fordi der var for meget uro.
»Hvordan var der i klassen, før vi fik smiley-systemet?« spørger klasselærer Line Tarp.
»Jeg blev slået, og alle råbte i timerne,« siger Camilla.
»Man fik ondt i ørerne og i hovedet, fordi man råbte meget,« supplerer Laura.
»Når vi larmede, brugte vi alle timerne på at snakke om, hvorfor vi larmede, og det var ikke særligt godt,« siger Isabella.
I dag taler børnene, når de får lov af læreren. De venter på, at det bliver deres tur. Men i foråret talte børnene, når de ville – og helst med høj stemme, fordi de skulle overdøve læreren, som med råbende stemme forsøgte at skabe ro i klassen.
I stedet for at bruge timerne på at lære børnene at læse, brugte lærerne en stor del af timerne på at irettesætte og skælde ud på eleverne.

Forældre tog affære
»Eleverne var urolige og larmende. De sloges, og jeg brugte alt for meget tid på at skælde ud. Det var frustrerende, at vi brugte så meget tid på at få det sociale til at fungere. Men det er nødvendigt, for det sociale er afgørende for deres muligheder for at lære noget,« siger klasselærer Line Tarp.
Når Isabella kom hjem fra skole, klagede hun over, at det var svært at koncentrere sig i timerne, og hendes mor kunne konstatere, at Isabella forandrede sig fra at være en skoleglad pige til en skoletræt pige. Da besluttede hendes mor sig for sammen med andre forældre at tage affære. De kontaktede lærerne og klassens forældrerepræsentanter, og derefter gik de til skolens ledelse for at få taget hånd om problemet.
»Lærerne måtte råbe og skrige efter børnene, det var helt vildt. Lærerne gjorde, hvad de kunne, men der var behov for en bredere indsats,« siger Isabellas mor, Selma Palme.

Friske øjne
Ledelsen besluttede sig for at tage kontakt til Albertslund Kommunes såkaldte cykelkorps. En gruppe eksperter, der rykker ud på kommunens skoler for at løse problemer af denne karakter. Fordelen er, at cykelkorpset er neutralt og ser med friske øjne på problemerne.
Og situationen på skolen var kaotisk, husker Helle Høiby fra kommunens cykelkorps.
»Børnene larmede, kom ikke ind fra frikvarterne, de var ikke parate til timerne, og det betød, at der var dårlige muligheder for at lære noget,« siger hun.
Derudover kom lærerne med et oplæg til den såkaldte smiley-ordning, hvor eleverne får en smiley i deres kontaktbøger en gang om ugen, hvis de har opført sig ordentligt. Det er ikke et karaktersystem, hvor eleverne bliver vurderet på det faglige. Det går udelukkende på det sociale, forklarer Line Tarp.

De voksne bestemmer
Undervejs var skolen i tæt kontakt med Helle Høiby fra kommunens cykelkorps. Hun gennemførte interviews med hver enkelt elev, holdt klassemøder og var også med til at holde et møde med forældrene.
Derudover gav hun også lærerne nogle redskaber.
»Lærerne havde ikke været klare nok i deres udmeldinger til børnene, og nogle af børnene havde taget magten i klassen. Det er vigtigt at slå fast over for børnene, at det er de voksne, der bestemmer,« siger hun.
Lærerne fik genvundet magten. Et middel til dette var også, at der var skabt et såkaldt skyggeskema, som gik ud på, at en elev kunne risikere at blive flyttet over i naboklassen en dag, hvis der var ballade.
I løbet af kort tid forandrede klassen sig.
»Det vigtigste er, at alle bakker op og samarbejder for at få klassen til at fungere. Det er også vigtigt, at forældrene har tillid til, at skolen gør det rigtige,« siger Helle Høiby.
Og det havde forældrene, fortæller mor til Isabella, Selma Palme.
»Vi kunne se, at der skulle gøres noget, og selv

om nogle forældre ville være nervøse for, om børnene blev stemplet ved en smiley-ordning, havde jeg ingen betænkeligheder. Det betød, at man satte fokus på de børn, der opførte sig ordentligt, og gav dem en belønning i stedet for at fokusere på de børn, der skabte uroen,« siger hun og indrømmer, at forældrene også bar en stor del af ansvaret for uroen i klassen.

En helt anden klasse

I dag kan skolens ledelse se, at både smiley-ordningen og hjælpen fra kommunens cykelkorps har hjulpet.

»Det har været guld værd, det er blevet en helt anden klasse. Kommunen har stillet kompetent hjælp til rådighed, og lærerne har arbejdet intenst med problemerne. Det har givet afkast,« siger skoleleder Thorkild Gregersen.

Tilbage til rundkredsen på gulvet i 2.a. Eleverne sidder stille, men i naboklassen er der anderledes fart på. 2.b har for nylig indført smiley-ordningen, netop på grund af uroen, og det er allerede blevet bedre, påpeger deres klasselærer Anni Nissen Schmidt.

I 2.a er børnene glade for den nye ro i klassen.

»Jeg har fået mindre ondt i ørerne, efter at vi har fået smiley-ordningen,« siger Rune.

»Der er heller ikke så mange, der slår og driller mere,« siger Isabella.

Det kan også mærkes blandt skolens lærere. Den anden dag fik klasselærer Line Tarp en besked fra en vikar:

»Hvor er 2.a en dejlig klasse,« stod der på beskeden.

Fakta: Skolens initiativer

Roholmskolen har indført overordnede ordensregler:

Lærerne har haft kurser i kommunikation og konfliktløsning.

Lærerne kan bruge spillet Trin for Trin, hvor man træner elevernes sociale kompetencer.

Klassemøder mellem eleverne.

Elevsamtaler mellem lærer og elev to gange om året.

Skole-hjem-samtaler.

Skolen kan benytte sig af Albertslund Kommunes Cykelkorps.

Smiley-ordning. Skolen har haft lærere på kursus i AKT (Adfærd, Kontakt og Trivsels-lærer).

6. januar:

Regler giver ro

Tarm Skole havde store problemer med uro i timerne og krænkende sprog for et års tid siden. Det ændrede sig, da skolen indførte regler for den gode tone.

Af Sanne Gram
Morgenavisen Jyllands-Posten.

»Ditte og Sommer, det er ingen god kombination. Ditte, byt plads med Charlotte. Sommer, læg saksen væk nu.«
Lærer Nina Bulow er i gang med en omrokering af eleverne i 8.c på Tarm Skole i Vestjylland. Nina Bulow er klasselærer, og hun har lige haft skole-hjem samtaler, hvor der er blevet talt om, at der er for megen uro i et af hjørnerne i klassen. Desuden skal de lære at arbejde sammen med alle deres kammerater, derfor skal der rykkes om.
»Anni og Martin bytter plads. Og Sommer, kan du holde dig på måtten?«
»Det tror jeg nok,« svarer han grinende.
»Og hvad med dig, Sussie, kan du holde til det dernede?«
Sussie nikker.
Vikaren banker på døren, han skal overtage 8.c.
»Nu skal I sidde stille. Tyskvikaren skal have en ordentlig time,« siger Nina Bulow, da forlader lokalet.

Banker med vanddunk
I et hjørne begynder en dreng at banke sin vanddunk i bordet. Med et smæld klaskes bøgerne op på bordet, det er vikartime.
»Er der nogen, der har kage med?« spørger en af eleverne.
»8.c,« siger vikaren:
»I skal slå op på side 42. Nu!«
For et års tid siden var larmen værre. På det tidspunkt kunne det tage op til ti minutter, før læreren fik ro i klassen. Og selv om undervisningen gik i gang, var det ikke altid, at man fik noget ud af timerne. Der var for megen larm, og det var de færreste lærere, der var respekterede nok til at skaffe sig ro, fortæller to af eleverne i 8.c, Charlotte Sørensen og Louise Poulsen.
»Nogle gange stod læreren bare ved siden af katederet og ventede på, at vi skulle falde til ro,« fortæller Charlotte.
»En anden gang pakkede læreren sin taske sammen og gik, fordi det var umuligt for ham at undervise os,« supplerer Louise:
»Det tænkte vi lidt over.«
Også på gangene i frikvartererne kunne tonen være hård.
»Når man gik forbi hinanden, kunne man blive kaldt kælling eller luder. Det gav en dårlig stemning, det kan vi se nu,« siger Charlotte, der er enig med Louise i, at man »smitter« hinanden med de grimme ord. Især drengene får ordene fra musik og tv, mener de.

Tænkepause
Pigerne har brug for en tænkepause, når de bliver spurgt om, hvorfor de ikke bare hørte efter, hvad lærerne sagde, eller talte ordentligt til hinanden. Forklaringen forsøger pigerne at finde nede i bordet, som de pludselig studerer indgående.
Men de finder ingen god begrundelse, sådan var det bare. Måske satte læreren sig ikke i respekt, måske var det for at spille sej.
Sidste år blev to skoler samlet til Tarm Skole. Eleverne kom fra forskellige miljøer, men på »den gamle« Tarm Skole lå det som en uskreven forventning, at eleverne opførte sig ordentligt, talte pænt og respekterede, når klokken ringede. Det ændrede sig med sammenlægningen.
»Vi forventede, at vi kunne overføre kulturen til den nye skole, men det kunne vi ikke. Intet var, som det plejede,« fortæller viceinspektør Thorkild Søltoft.

Taget på sengen
Skoleinspektør Else Jakobson indrømmer, at ledelsen og lærerne blev taget på sengen. Selv om børnenes adfærd og sprog har udviklet sig gennem tiderne, havde de ikke forestillet sig, at eleverne ville opføre sig som duracell-kaniner med ekstra opladede batterier.
»Der var nogle elever, der var særligt krævende. De havde en dårlig arbejdsmoral, og det inficerede det øvrige miljø. Der kom en dårlig stemning, en dårlig omgangstone, et dårligt sprog. Vi vidste ikke, hvordan vi skulle agere. Derfor var vi nødt til at lave retningslinjer, som vi kunne agere ud fra,« siger Else Jakobson.
Det var ved en skole-hjem samtale, at Henrik Sillesen for alvor blev opmærksom på sønnens klasse. Henrik Sillesens søn var ikke specielt slem, det var hele klassen, og ud af de 15 minutter talte læreren opgivende i 14 minutter om, hvor svært det var at undervise klassen.

Henrik Sillesen skrev et brev til skoleledelsen.
»Det var utilfredsstillende og frustrerende, så jeg ville bare være sikker på, at de var opmærksomme på det. Lærerne havde forsøgt at dele klassen op, men det hjalp ikke. Derfor håbede jeg på, at man ville træde til med noget andet,« siger han.
Men skoleledelsen var allerede i gang.
»Ingen kan lære noget, hvis der er for megen uro i klassen. Nogle kan klare det i en periode, men det er uholdbart,« siger skoleinspektør Else Jakobson.
I en fællestime fik eleverne præsenteret skolens nye regler. De gælder stadig, og hvis reglerne ikke bliver overholdt, er der konsekvenser. Forældrene vil blive ringet op, og derefter kan man risikere at ryge hjem i nogle dage. Det kan ske et par gange, hvorefter der bliver sat en handleplan i gang.
»Det virkede øjeblikkeligt, og i dag betyder det, at både lærere og elever har noget at forholde sig til. Det er effektivt, og det smitter af på de andre elever, hvis en elev overtræder reglerne, og skolen træder i karakter,« fortæller Else Jakobson.

Tilfredse lærere

Også lærerne er tilfredse, supplerer Nina Bulow:
»Retningslinjerne har været afgørende, for man kan ikke arbejde med børn, hvis man ikke har nogle midler til at få dem til at lytte. Desuden har det smittet positivt af på arbejdsmoralen.«
Eleverne mærker det også – siger Charlotte og Louise.
»I begyndelsen var der mange, der syntes, at reglerne var for strenge, og vi forventede, at halvdelen af klassen ville blive sendt hjem,« siger Louise.
Sådan er det ikke gået.
»Det har været nødvendigt med reglerne, for tidligere var der flere timer, som man ikke fik noget ud af. Der er stadig – problemer i klassen, men det er blevet bedre,« siger Charlotte.
Et evalueringsmøde for en måneds tid siden viste, at både forældrene og skolens personale kan se, at skolens tiltag har virket. Der er blevet skabt en stabil hverdag med gode rammer for undervisningen, men indimellem bliver der prøvet grænser af i vikartimerne. Også i 8.c.

Krammet på vikaren

»Margrethe, må jeg ikke nok få en pebernød?«
Margrethe kigger op fra bøgerne og arbejder videre.
I et stykke tid sænker arbejdsroen sig over klassen, men den bliver brudt, da en elev siger ud i rummet:
»Vi har pause nu.«
Vikaren kigger på uret: »Nej, er det ikke først kvart over?«
»Nej, det er ti minutter over.«
»Det er rigtigt,« lyder det supplerende fra en af kammeraterne, da vikaren ser skeptisk på eleven.
»Ja, det er altså nu,« lyder det fra en anden af eleverne.
Stolene skramler, eleverne stryger hurtigt ud af klassen. De fik krammet på vikaren.
Han havde ret. Pausen begyndte først kvart over.

7. januar:

Åbenhed giver mindre mobning

Mange skoler bruger spørgeskemaer for at finde ud af, om eleverne bliver mobbet. På Nordvestskolen i Otterup på Fyn skal børnene skrive navn på. Det har givet ledelsen en unik mulighed for at gribe ind.

Af Sanne Gram
Morgenavisen Jyllands-Posten.

Skoleinspektør Hans Jørgen Larsen sidder på en stol i børnehaveklassens lokale, omkring ham sidder børnene på små træbænke.
»Det er godt at være god til matematik og til at læse, men hvis man ikke er en god kammerat, betyder det andet ikke så meget,« siger han.
Hans Jørgen Larsen er ved at fortælle skolens yngste elever om mobning, for det er vigtigt, at de i en tidlig alder får en fornemmelse af forskellen på en mobber og et offer – og af forskellen på drillerier og mobning.
»Hvis man slår og sparker, så er det drilleri,« lyder Caspers vurdering.
»Hvis man gør det hver eneste dag, så er det mobning,« supplerer Rasmus.
»Man må gerne drille, hvis man er enige om det, og hvis det kun er for sjov,« lyder en anden forklaring.
Som på flere andre skoler er ledelse og lærere på Nordvestskolen i Otterup på Fyn opmærksomme på mobning, og for to år siden begyndte skolen at gennemføre spørgeskemaundersøgelser blandt skolens elever.
»Vi opdagede, at nogle børn ikke altid havde det så godt, og det kom bag på os,« fortæller skoleinspektøren:
»Vi er en lille skole, hvor vi kender hinanden, men alligevel var der nogle, der havde det skidt. Vi havde ikke opdaget det, da det skete i frikvartererne og efter skoletid, og derfor blev vi nødt til at gøre noget.«
Skolen gennemførte en anonym testundersøgelse blandt nogle elever, men den var ubrugelig.
»Problemet var, at den var anonym, og derfor kunne vi kun se, hvis der var et problem i klassen, men vi kunne ikke løse det, for vi vidste ikke, hvem der havde svaret. Derfor besluttede vi, at der skulle navn på skemaet, som skal udfyldes sammen med forældrene, for det er vigtigt, at forældrene er med,« siger han.

Holdt lidt udenfor

Mange af børnene i børnehaveklassen har allerede hørt om spørgeskemaundersøgelsen, da Hans Jørgen Larsen denne morgen fortæller om den.
»Vi skal skrive, hvis der er nogle, der bliver mobbet – eller hvis man selv gør. Det skal man skrive på skemaet,« forklarer Emilie.
Hverken hun eller kammeraterne mener, at der er nogle børn i klassen, der har det dårligt. Alligevel kommer klassekammeraten Simone til at tænke på en af de andre piger i klassen, som ikke altid har det så let.
»Der er nogle af pigerne, der holder hende lidt udenfor. Jeg gør det kun lidt. Det er fordi, at vi en dag var i gang med at lege, og så pjattede hun i stedet for, mens vi andre dansede. Men, altså, vi leger stadig med hende, men bare ikke altid,« forklarer Simone.
Netop børnenes leg i frikvartererne kan føre til drillerier og decideret mobning, viser erfaringerne, og det kan have store følger for mobbeofferet, som i visse tilfælde kan være mærket for livet.
»Der er ingen, der kan tvinge mig til at lege med dig.«
Den besked fik Michelle. Nu går hun i 6. klasse på Nordvestskolen, men på det tidspunkt gik hun i 3. klasse på en anden skole i området. Hun var blevet mobbet i et stykke tid, og aftenen i forvejen havde hendes forældre været til et forældremøde i klassen. De havde talt om, at Michelle havde det svært i klassen, men ifølge Michelles mor var der ikke forståelse blandt de øvrige forældre.
»Jeg vidste, at hun ikke havde det så godt, men det gik først op for mig, hvor slemt hun havde det, da jeg fandt hende grædende ude i badet,« fortæller Michelles mor, Susanne Lage.
I et halvt år havde Michelle bidt mobberierne i sig, hun fortalte ikke sin mor om, hvordan de andre piger løb væk fra hende, når hun i frikvartererne spurgte, om de skulle lege.
»Når jeg spurgte, om de ville lege, så svarede de, at jeg måtte vente, for de var lige i gang med en leg. Men det blev aldrig til noget. Jeg blev ked af det, for de ville ikke lege med mig, og jeg var især ked af det, når jeg kom hjem fra skole,« husker Michelle.

Nej til fødselsdage

Hun ønskede ikke at deltage i fødselsdage i klassen, da hun blev holdt udenfor. Det skete også til hendes egne fødselsdage, fortæller Michelles mor.

»Der var en bestemt fødselsdag, hvor hun hele tiden kom ned til mig i køkkenet, mens de andre piger var ovenpå. De andre havde lukket sig inde på hendes værelse, for der var noget, som de lige skulle snakke om – og hun måtte ikke komme ind. Jeg troede bare, at de pjattede og åbnede døren igen,« siger Susanne Lage, som tog initiativ til et møde på skolen. Men det gik ikke, som familien forventede.

»Vi fik besked på, at der ikke foregik noget, og at det kun var noget, der skete i min datters hoved. Derfor foreslog de, at hun skulle have psykolog-hjælp, men det sagde jeg altså nej til,« siger Susanne Lage:

»Der er ingen tvivl om, at vi lod det køre for længe. Men jeg kom i tvivl, da lærerne og skolen fortalte, at det var mit barn, der var noget i vejen med. Vi blev ved med at trække den.«

Michelle flyttede skole, og i løbet af en måned forandrede hun sig. Hun havde i lang tid været sur, mut og svær at slå et smil af. Det ændrede sig, da hun begyndte på Nordvestskolen, fortæller Michelles mor.

Michelle husker selv, hvordan det var pludselig at være i centrum.

»Når man er ny, kommer der mange, som gerne vil lære en at kende. Det var rart, for jeg var ikke vant til, at de andre kom hen til mig,« fortæller Michelle.

Spørgeskema er godt

Susanne Lage glæder sig over, at Nordvestskolen sætter ind over for mobning. Det var også den indsats, der gjorde, at Tina Hjorth flyttede sin dreng over på Nordvestskolen for nogle måneder siden. I hendes søns gamle klasse var der også mobning. Det påvirkede sønnen, og hun ønskede ikke, at det skulle fortsætte.

Derfor er begge forældre tilfredse med skolens spørgeskema, hvor der både er spørgsmål om, hvorvidt det enkelte barn bliver mobbet, og om der er andre elever i klassen, som ikke har det godt. Og forældrenes deltagelse er afgørende, fastslår Tina Hjorth.

Forældre skal med

»Det betyder noget, at forældrene er med og deltager i diskussionen om trivslen på skolen, for børnene kan ikke klare det alene. Vi skal være med, og vi kan også bidrage i forhold til at hjælpe nogle af de andre,« siger Tina Hjort, der synes godt om, at undersøgelsen ikke er anonym:

»Ellers kan det være svært at gøre noget. Desuden må børnene lære at tage ansvar for det, som de skriver.«

Ifølge skoleinspektør Hans Jørgen Larsen giver undersøgelsen et bedre overblik over problemerne, og det har betydet, at der er mindre mobning i dag, vurderer han.

»Vi får ikke fat i det hele, men det har betydet, at man taler om det derhjemme og her i skolen. Det betyder også, at det er legalt for eleverne at sige til de voksne, hvis der er problemer – og det er ikke det samme som at sladre. Vi har ikke store problemer, men hvis ét barn bliver mobbet, er det ét barn for meget,« siger Hans Jørgen Larsen.

Fakta: Om Nordvestskolen i Otterup

Skolen har en handlingsplan mod mobning samt spørgeskemaundersøgelser i alle klasserne to gange om året. Svarprocenten er på 90.

Desuden har skolen en såkaldt fe, som er en voksen, der griber fat i elever, der spottes som potentielle mobbeofre.

Skolen har ikke indført konkrete sanktioner, hvis reglerne overtrædes.

Her kan læses mere

På Undervisningsministeriets websted *(www.uvm.dk)* findes uddybende regler og vejledninger:

Under "Love og regler" og "Folkeskolen" findes bl.a.:

Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (Folkeskoleloven).

Lov nr. 166 af 14. marts 2001 om elevers og studerendes undervisningsmiljø.

Bekendtgørelse nr. 27 af 12. januar 1995 om foranstaltninger til fremme af god orden i folkeskolen.

Vejledning nr. 14 af 12. januar 1995 om foranstaltninger til fremme af god orden i folkeskolen.

Øvrig litteratur:

Elever, der forstyrrer undervisningen for sig selv og andre i folkeskolen. Redegørelse til Folketinget, 1997.

Mobning – skal ud af skolen. Udarbejdet af Danmarks Lærerforening, 1999.

Skolebestyrelsen, hæfte 8 om ordensregler (sidste hæfte af serie om skolebestyrelsen). Undervisningsministeriet, 2002.

Urolige elever i folkeskolens almindelige klasser. En kvantitativ og kvalitativ undersøgelse af urolige elever i folkeskolens almindelige klasser. Udført af Foss og Egelund for Undervisningsministeriet, 1997.

Mobning og udvikling af kriminel adfærd – et kendetegn ved skolen? Et udviklingsprojekt af Rådgivende Sociologer for DCUM og Undervisningsministeriet, 2003.

Uro i skolen. Et oplæg om handlemuligheder over for undervisningsforstyrrende uro i skolen. Arbejdspapir fra Danmarks Lærerforening, 2002.

Forskningsprojektet “De gode eksempler”. Gennemført på Undervisningsministeriets foranledning i forbindelse med forskningsprogrammet om social arv. Gennemført af forskere fra Socialforskningsinstituttet, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut, Danmarks Pædagogiske Universitet og Statens Institut for Folkesundhed, 2004.

Undersøgelse af anvendelsen af foranstaltninger til fremme af god orden i folkeskolen. Skole og Samfund, 2005.

Magtanvendelse i folkeskolen – et inspirationshæfte. Udgivet af Center for Ligebehandling af Handicappede og Børnerådet, 2005.

Classroom Behaviour. En praktisk guide til effektiv undervisning, klasseledelse og kollegial støtte. Bill Rogers, Dafolo, 2005.

Nya forskningsperspektiv på mobbning. Dokumentation av en forskarkonferens om mobbning 24.-25. sept. 2003 i Stockholm. Nordiska Ministerrådet/Skolsamarbete.

Det gode skolemiljø. Danmarks Skolelederforening og Skole og Samfund, 2005.

Uro og disciplin i skolen. Niels Egelund, Helle Jensen og Erik Sigsgaard, Roskilde Universitetsforlag, 2006.

Skoler med retningslinjer mod mobning og uro

Morgenavisen Jyllands-Posten rundsendte i august 2005 et spørgeskema til 1700 skoleledere på landets folkeskoler. 38 procent af disse skoleledere har besvaret spørgeskemaet. Denne liste er udarbejdet med udgangspunkt i disse data, og derfor giver listen ikke et fyldestgørende billede af, hvilke skoler der har nedfældet retningslinjer mod mobning og uro.

Hvad har skolen gjort for at forbedre elevernes adfærd?

Vi har indført regler for adfærd

Skole	By
10. klasse-centret	Horsens
Absalons Skole	Roskilde
AllÚskolen	Fredericia
Alminde-Viuf Fællesskole	Viuf
Alslev Skole	Varde
Alsted-Fjenneslev Skole	Fjenneslev
Alsønderup Skole	Hillerød
Arden Skole	Arden
Arnum Skole	Gram
Asgård Skole	Køge
Asminderød Skole	Fredensborg
Asaa Skole	Asaa
Aulum Byskole	Aulum
Avedøre Skole	Hvidovre
Bagterpskolen	Hjørring
Bakkegårdsskolen	Trige
Bakkely Skole	Vejen
Bakkensbro Skole	Sønderborg
Bakkeskolen	Løgstør
Bakkeskolen	Fredericia
Bakkeskolen	Kolding
Balling Skole	Spøttrup
Baunehøjskolen	Jyllinge
Bauneskolen	Nimtofte
Bavnehøjskolen	Hadsten
Bjergby-Mygdal Skole	Hjørring
Bjergmarkskolen	Holbæk
Boesagerskolen	Smørum
Bording Skole	Bording
Borgerskolen	Taastrup
Bork Skole	Hemmet
Borup Skole	Borup
Bramdrup Skole	Kolding
Bregnbjergskolen	Vojens
Brorsonskolen	Varde
Bryrup Skole	Bryrup
Brædstrup Skole	Brædstrup
Brøndum-Hvidbjerg Skole	Spøttrup
Buddinge Skole	Søborg
Byagerskolen	Brørup
Byplanvejens Skole	Aalborg SØ
Bælum-Solbjerg Skole	Bælum
Bøgeskovskolen	Bjerringbro
Charlotteskolen	Vejle
Det 10. Element	Albertslund
Dybvad Skole	Dybvad
Dyrehaveskolen	Kolding
Dåstrup Skole	Viby Sjælland
Egumvejens Skole	Fredericia
Ejsing Skole	Vinderup
Ejstrupholm Skole	Ejstrupholm
Elkjærskolen	Give
Engdalskolen	Brabrand
Enghave Plads Skole	København V
Enghøjskolen	Hvidovre
Engskolen	Herlev
Fabjerg Skole	Lemvig
Farstrup Centralskole	Nibe
Feldballe Skole	Rønde
Ferslev Skole	Skibby
Filstedvejens Skole	Aalborg
Fjeldsted-Harndrup Skole	Harndrup
Fjelstervang Skole	Kibæk
Fjerritslev Skole	Fjerritslev
Fladhøjskolen	Rødekro
Flauenskjold Skole	Dronninglund
Flemløse Skole	Glamsbjerg
Fløng Skole	Hedehusene
Fourfeldtskolen	Esbjerg V
Frøslev-Padborg Skole	Padborg
Fuglse Skole	Holeby
Gildbroskolen	Ishøj
Gjellerupskolen	Brabrand
Gjellerupskolen	Herning
Gjern Skole	Gjern
Gjøl Skole	Aabybro
Glamsbjergskolen	Glamsbjerg
Glud Skole	Horsens
Grejsdal Skole	Vejle
Grundtvigskolen	København NV
Gårslev Skole	Børkop
H.C. Andersen Skolen	Odense NØ
Hadbjerg Skole	Hadsten
Haderup Centralskole	Haderup
Hadsten Skole	Hadsten
Halgård Skole	Holstebro
Hals Skole	Hals
Halvrimmen Skole	Brovst
Hampelandskolen	Ølstykke
Harte Skole	Kolding
Hasselager Skole	Hasselager

Hastrupskolen	Køge
Hattingskolen	Horsens
Havndal Skole	Havndal
Hee Skole	Ringkøbing
Heimdalsgades Overbygningsskole	København N
Hellebækskolen	Helsingør
Hellig Kors Skole	København N
Helsinge Skole	Helsinge
Hem Skole	Skive
Herningsholmskolen	Herning
Herningvej Skole	Aalborg Øst
Herrup Skole	Vinderup
Hertug Hans Skole	Haderslev
Hillerslev Skole	Thisted
Hjalleseskolen	Odense S
Hjerm Skole	Hjerm
Hjertebjergskolen	Stege
Hjerting Skole	Esbjerg V
Hjordkær Skole	Rødekro
Hjortespring Skole	Herlev
Holbøl Skole	Krusaa
Holeby Skole	Holeby
Holmebækskolen	Herfølge
Holsted Skole	Næstved
Holtbjergskolen	Herning
Horne Skole	Varde
Hornsyld Skole	Hornsyld
Hornum Skole	Aars
Hovedgård Skole	Hovedgård
Humlehaveskolen	Odense NØ
Hvilsom Skole	Hobro
Hylleholt Skole	Fakse
Hyltebjerg Skole	Vanløse
Hømarkskolen	Svendborg
Høng Kommuneskole	Høng
Hårup Skole	Hjortshøj
Ikast Ungdomscenter – 10. klasse	Ikast
Jagtvejens Skole	København N
Jernved Skole	Gredstedbro
Jerup Skole	Jerup
Jetsmark Centralskole	Pandrup
Juelsminde Skole	Juelsminde
Jyderup Kommuneskole	Jyderup
Karensmindeskolen	Støvring
Karise Skole	Karise
Karlebo Skole	Kokkedal
Katrinebjergskolen	Århus
Kirke Saaby Skole	Kirke Saaby
Kirkebakkeskolen	Vejle Øst
Klemensker Skole	Klemensker
Klinteskolen	Bogense
Kliplev Skole	Aabenraa
Klostervængets Skole	København Ø
Knabstrup Skole	Mørkøv
Kongeådal Skole	Gredstedbro
Kongslundskolen	Bogense
Kragsbjergskolen	Odense M
Kregme Skole	Frederiksværk
Krogårdskolen	Greve
Kundby Skole	Svinninge
Kærbyskolen	Aalborg
Kølvrå skole	Karup J
Langebjergskolen	Humlebæk
Langelinies Skole	Vejle
Langhøjskolen	Struer
Langtved Skole	Ullerslev
Langå Skole	Langå
Lemtorpskolen	Lemvig
Lille Næstved Skoles Indskolingsafdeling	Næstved
Lillerød Skole	Allerød
Lindbjerg Skole	Ølgod
Lindebjergskolen	Roskilde
Lindevangskolen	Frederiksberg
Lindknud Skole	Brørup
Linie 10	Taastrup
Lintrup Skole	Lintrup
Longelse Skole	Rudkøbing
Lunde/Kvong Skole	Nørre Nebel
Lundebjergskolen	Skovlunde
Lundegårdskolen	Roskilde
Lysabild Skole	Sydals
Lysholm Skole	Haslev
Lyshøjskolen	Kolding
Lærkeskolen	Stenløse
Læsø Skole	Læsø
Løgumkloster Kommuneskole	Løgumkloster
Maglehøjskolen	Ølstykke
Marbækskolen	Skibby
Marienberg Skole	Vordingborg
Mellervangskolen	Aalborg Ø
Mern skole	Mern
Munkebakkeskolen	Frederikshavn
Munkevængets Skole	Kolding
Munkholmskolen	Langå
Møllegårdskolen	Jægerspris
Mølleskolen	Ry
Naur-Sir Skole	Holstebro
Nibe Skole	Nibe
Nim-Underup Skole	Horsens
Nordenskov Skole	Varde
Nordgårdsskolen	Nykøbing Sj.
Nordmarkskolen	Søndersø
Nordre Skole	Bramming
Nr. Asmindrup Skole	Nr. Asmindrup
Nr. Nissum Skole	Lemvig
Nr. Søby Skole	Højslev
Ny Hollænderskolen	Frederiksberg C
Nyager Skole	Rødovre
Nyborg Heldagsskole	Nyborg
Nydamskolen	Sønderborg
Nærum Skole	Nærum
Næsbjerg Skole	Varde
Nørremarkskolen	Ribe

Nøvling Skole	Gistrup
Orø Skole	Holbæk
Parkskolen	Struer
Parkvejskolen	Birkerød
Præstemoseskolen	Hvidovre
Ramsing Skole	Spøttrup
Randlev Skole	Odder
Rask Mølle Skole	Rask Mølle
Rolf Krake Skolen	Holstebro
Rolloskolen	Fakse
Rougsøskolen	Ørsted
Rugkobbelskolen	Aabenraa
Rugvængets Skole	Ballerup
Rundhøjskolen	Højbjerg
Rundhøjskolen	Højbjerg
Rødby Skole. Afd. Byskolen	Rødby
Rødkilde Skole	Vanløse
Rødkærsbro Skole	Rødkærsbro
Rørby Skole	Kalundborg
Sabro-Korsvejskolen	Sabro
Sakskøbing Skole	Sakskøbing
Sct. Jacobi Skole	Varde
Sct. Nicolai Skole	Køge
Sct. Nicolai Skole	Køge
Sdr. Bjert Centralskole	Bjert
Sdr. Felding Skole	Sdr. Felding
Sdr. Vissing Skole	Brædstrup
Simested Skole	Aalestrup
Sjørring Skole	Thisted
Skelgårdsskolen	Kastrup
Skelund Skole	Hadsund
Skjoldhøjskolen	Tilst
Skolen på Fjorden	Fårevejle St.
Skolen på Herredsåsen	Kalundborg
Skolen på Islands Brygge	København S
Skolen ved Bülowsvej	Frederiksberg C
Skovbakkeskolen	Odder
Skovvangskolen	Glostrup
Skrydstrup Skole	Vojens

Skægkærskolen	Silkeborg
Skævinge Skole	Skævinge
Smidstrup-Skærup Skole	Fredericia
Snekkersten Skole	Snekkersten
Sogneskolen i Jægerspris	Jægerspris
Solbakkeskolen	Jægerspris
Spjald Skole	Spjald
Spjellerup-Smerup Skole	Fakse
Stadil-Vedersø Skole	Tim
Statens Pædagogiske Forsøgscenter	Rødovre
Stenderup Skole	Grindsted
Stengårdsskolen	Ølstykke
Stenmagle Skole	Stenlille
Stensnæsskolen	Sæby
Stjernevejskolen	Hedensted
Stormarkskolen	Nakskov
Stouby Skole	Stouby
Strandskolen	Karlslunde
Strib Skole	Middelfart
Sulsted Skole	Sulsted
Sundhøjskolen	Svendborg
Sundskolen	Nykøbing F.
Svaneke Skole	Svaneke
Svanninge skole	Millinge
Svend Gønge-skolen	Lundby
Særslev Skole	Søndersø
Sønder Omme Skole	Sønder Omme
Søndergårdskolen	Albertslund
Søndermarkskolen	Give
Søndermarkskolen	Frederiksberg
Søndermarksskolen	Rønne
Søndermarksskolen	Slagelse
Sønderskov-Skolen	Sønderborg
Søndersøskolen	Søndersø
Sønderup Skole	Suldrup
Søndervangskolen	Glostrup
Søndre Skole	Grenaa
Tanderup Skole	Gelsted

Taps Skole	Christiansfeld
Tarm Skole	Tarm
Teglmoseskolen	Albertslund
Terslev Skole	Haslev
Thorsager Skole	Rønde
Thorup-Klim Skole	Fjerritslev
Tibberupskolen	Espergærde
Tjørnelyskolen	Greve
Tofthøj-Skolen	Storvorde
Tommerup Skole	Tommerup
Tornhøjskolen	Aalborg Ø
Tranbjerg Skole	Tranbjerg J
Tre Falke Skolen	Frederiksberg
Treldevejens Skole	Fredericia
Troelskærskolen	Munkebo
Trongårdsskolen	Kgs. Lyngby
Trællerupskolen	Roskilde
Tullebølle Skole	Tranekær
Tuse Skole	Holbæk
Tylstrup Skole	Tylstrup
Tørring Skole	Tørring
Uglebroskolen	Næstved
Uldum Skole	Uldum
Ulsted Skole	Hals
Utterslev Skole	København NV
Vadum Skole	Vadum
Valhøj Skole	Rødovre
Vallekilde-Hørve Skole	Hørve
Vejby Skole	Vejby
Vemmedrupskolen	Bjæverskov
Vemmelev Skole	Vemmelev
Vesløs Skole	Vesløs
Vestenskov Skole	Nakskov
Vester Hjermitslev Skole	Brønderslev
Vester Hornum Skole	Farsø
Vestergårdskolen	Viby J
Vestermarie Skole	Rønne
Vestermarkskolen	Odder
Vestervang Skole	Viborg

Vestervangskolen	Herning
Vestervangskolen	Esbjerg N
Vestre Skole	Middelfart
Vestre Skole	Silkeborg
Videbæk Skole	Videbæk
Vig Skole	Vig
Vilstrup Skole	Haderslev
Vind Skole	Holstebro
Vinderslev Skole	Kjellerup
Vinderup Kommuneskole	Vinderup
Vinderød Skole	Frederiksværk
Vindinge Skole	Nyborg
Vindinge Skole	Roskilde
Virupskolen	Hjortshøj
Vissenbjerg Skole	Vissenbjerg
Vonsild Sogneskole	Kolding
Vor Frue Skole	Roskilde
Vorrevangskolen	Århus
Vrå Skole	Vrå
Øland Skole	Brovst
Ølby Skole	Køge
Ølsted Skole	Løsning
Ørslev Skole	Slagelse
Øsby Skole	Haderslev
Østbirk Skole	Østbirk
Øster Snede Skole	Løsning
Øster Starup Skole	Egtved
Østervangskolen	Hadsten
Østre Skole	Rønne
Østre Skole	Holbæk
Østre Skole	Grenaa
Aabybro Skole	Aabybro
Aalestrup Skole	Aalestrup
Aastrup skole	Faaborg

Hvad har skolen gjort for at mindske mobningen?

Vi har indført regler for adfærd

Skole	By
10. klasse-centret	Horsens
Absalons Skole	Roskilde
AllÚskolen	Fredericia
Alslev Skole	Varde
Alsted-Fjenneslev Skole	Fjenneslev
Alsønderup Skole	Hillerød
Arnum Skole	Gram
Asgård Skole	Køge
Asgårdsskolen	Ringsted
Asminderød Skole	Fredensborg
Asaa Skole	Asaa
Aulum Byskole	Aulum
Avedøre Skole	Hvidovre
Bagterpskolen	Hjørring
Bakkegårdsskolen	Trige
Bakkely Skole	Vejen
Bakkensbro Skole	Sønderborg
Bakkeskolen	Løgstør
Bakkeskolen	Fredericia
Bakkeskolen	Hørning
Bakkeskolen	Esbjerg Ø
Bakkeskolen	Kolding
Baunehøjskolen	Jyllinge
Bauneskolen	Nimtofte
Bavnehøjskolen	Hadsten
Bispebjerg Skole	København NV
Bjergmarkskolen	Holbæk
Bjørnehøjskolen	Helsinge
Blåvandshuk Skole	Oksbøl
Bodilsker Skole	Nexø
Boesagerskolen	Smørum
Bording Skole	Bording
Borgerskolen	Taastrup
Bork Skole	Hemmet
Borup Skole	Borup
Borupgårdskolen	Snekkersten
Bramdrup Skole	Kolding
Bredstrup-Pjedsted Fællesskole	Fredericia
Bregnbjergskolen	Vojens
Brorsonskolen	Varde
Bryrup Skole	Bryrup
Brædstrup Skole	Brædstrup
Brøndum-Hvidbjerg Skole	Spøttrup
Brøns Rejsby Skole	Skærbæk
Brørup Skole	Brørup
Buddinge Skole	Søborg
Byplanvejens Skole	Aalborg SØ
Bøgeskovskolen	Bjerringbro
Børnehuset i Hagested	Holbæk
Charlotteskolen	Vejle
Dybvad Skole	Dybvad
Dyrehaveskolen	Kolding
Dåstrup Skole	Viby Sjælland
Eggeslevmagle Skole	Skælskør
Egumvejens Skole	Fredericia
Ejsing Skole	Vinderup
Ejstrupholm Skole	Ejstrupholm
Elkjærskolen	Give
Engdalskolen	Brabrand
Enghave Plads Skole	København V
Engskolen	Herlev
Farstrup Centralskole	Nibe
Felsted Centralskole	Aabenraa
Filstedvejens Skole	Aalborg
Fjeldsted-Harndrup Skole	Harndrup
Fjelstervang Skole	Kibæk
Fjerritslev Skole	Fjerritslev
Flauenskjold Skole	Dronninglund
Fløng Skole	Hedehusene
Fourfeldtskolen	Esbjerg V
Frederiksberg Skole	Sorø
Frederiksborg Byskole	Hillerød

Frøslev-Padborg Skole	Padborg
Fuglse Skole	Holeby
Gandrup Skole	Gandrup
Ganløse Skole	Stenløse
Gildbroskolen	Ishøj
Gistrup Skole	Gistrup
Gjellerupskolen	Brabrand
Gjellerupskolen	Herning
Gjern Skole	Gjern
Gjøl Skole	Aabybro
Glamsbjergskolen	Glamsbjerg
Glud Skole	Horsens
Grejsdal Skole	Vejle
Grundtvigskolen	København NV
Grundtvigsskolen	Nykøbing Sj.
Grønbjerg Skole	Spjald
Gylling Skole	Odder
Gyvelhøjskolen	Galten
Gårslev Skole	Børkop
H.C. Andersen Skolen	Odense NØ
Hadsten Skole	Hadsten
Halgård Skole	Holstebro
Hals Skole	Hals
Halvrimmen Skole	Brovst
Hampelandskolen	Ølstykke
Harte Skole	Kolding
Hasselager Skole	Hasselager
Hastrupskolen	Køge
Hattingskolen	Horsens
Haverslev Skole	Nørager
Havndal Skole	Havndal
Hedegårdsskolen	Brønderslev
Hee Skole	Ringkøbing
Hellig Kors Skole	København N
Hem Skole	Skive
Herningsholmskolen	Herning
Herningvej Skole	Aalborg Øst
Herskindskolen	Galten
Hillerslev Skole	Thisted

Hjalleseskolen	Odense S
Hjerm Skole	Hjerm
Hjerting Skole	Esbjerg V
Hjordkær Skole	Rødekro
Hjortdal Skole	Fjerritslev
Hjortespring Skole	Herlev
Holbøl Skole	Krusaa
Holeby Skole	Holeby
Holtbjergskolen	Herning
Hornum Skole	Aars
Hovedgård Skole	Hovedgård
Humlehaveskolen	Odense NØ
Hvilebjergskolen	Slagelse
Hvilsom Skole	Hobro
Hylleholt Skole	Fakse
Hyltebjerg Skole	Vanløse
Hømarkskolen	Svendborg
Høng Kommuneskole	Høng
Hørmested Skole	Sindal
Hårup Skole	Hjortshøj
Ikast Ungdomscenter – 10. klasse	Ikast
Jagtvejens Skole	København N
Jernved Skole	Gredstedbro
Jerup Skole	Jerup
Jetsmark Centralskole	Pandrup
Juelsminde Skole	Juelsminde
Jyderup Kommuneskole	Jyderup
Karensmindeskolen	Støvring
Karise Skole	Karise
Karlebo Skole	Kokkedal
Katrinebjergskolen	Århus
Kirke Saaby Skole	Kirke Saaby
Kirkebakkeskolen	Vejle Øst
Kirkeby Skole	Stenstrup
Klemensker Skole	Klemensker
Klinteskolen	Bogense
Kliplev Skole	Aabenraa
Klostervængets Skole	København Ø

Knabstrup Skole	Mørkøv
Kongevejens Skole	Virum
Kongslundskolen	Bogense
Kragsbjergskolen	Odense M
Kregme Skole	Frederiksværk
Krogårdskolen	Greve
Kundby Skole	Svinninge
Kærbyskolen	Aalborg
Langebjergskolen	Humlebæk
Langelinies Skole	Vejle
Langhøjskolen	Struer
Langtved Skole	Ullerslev
Langå Skole	Langå
Lem Stationsskole	Lem st.
Lemtorpskolen	Lemvig
Lille Næstved Skoles Indskolingsafdeling	Næstved
Lillebæltskolen	Middelfart
Lindevangskolen	Frederiksberg
Lindknud Skole	Brørup
Linie 10	Taastrup
Lomborg Skole	Lemvig
Longelse Skole	Rudkøbing
Lunde/Kvong Skole	Nørre Nebel
Lundegårdskolen	Roskilde
Lysabild Skole	Sydals
Lysholm Skole	Haslev
Lyshøjskolen	Kolding
Lærkeskolen	Stenløse
Læsø Skole	Læsø
Løgstør Skole	Løgstør
Løgumkloster Kommuneskole	Løgumkloster
Maglehøjskolen	Ølstykke
Marienberg Skole	Vordingborg
Marstal Skole	Marstal
Marstrup Skole	Haderslev
Mellervangskolen	Aalborg Ø
Mern skole	Mern

Munkholmskolen	Langå
Møllegårdskolen	Jægerspris
Mølleskolen	Ry
Mårslet Skole	Mårslet
Naur-Sir Skole	Holstebro
Nibe Skole	Nibe
Nordenskov Skole	Varde
Nordgårdsskolen	Nykøbing Sj.
Nordmarkskolen	Søndersø
Nordre Skole	Bramming
Nr. Asmindrup Skole	Nr. Asmindrup
Nr. Uttrup Skole	Nørresundby
Ny Hollænderskolen	Frederiksberg C
Nyborg Heldagsskole	Nyborg
Nydamskolen	Sønderborg
Nærum Skole	Nærum
Nørremarkskolen	Ribe
Parkskolen	Struer
Parkvejskolen	Birkerød
Præstemarkskolen	Hinnerup
Ramsing Skole	Spøttrup
Randlev Skole	Odder
Rask Mølle Skole	Rask Mølle
Ravnkilde Skole	Nørager
Rinkenæs Skole	Gråsten
Risbjergskolen	Hvidovre
Rolf Krake Skolen	Holstebro
Rolloskolen	Fakse
Rougsøskolen	Ørsted
Rugkobbelskolen	Aabenraa
Rugvængets Skole	Ballerup
Rundhøjskolen	Højbjerg
Rungsted Skole	Rungsted Kyst
Rødby Skole. Afd. Byskolen	Rødby
Rødkilde Skole	Vanløse
Rødkærsbro Skole	Rødkærsbro
Rønbjerg Skole	Skive
Rørby Skole	Kalundborg
Rørbæk Skole	Sakskøbing

Røsnæs Skole	Kalundborg
Sabro-Korsvejskolen	Sabro
Sakskøbing Skole	Sakskøbing
Sct. Jacobi Skole	Varde
Sct. Nicolai Skole	Køge
Sct. Nicolai Skole	Køge
Sdr. Bjert Centralskole	Bjert
Sdr. Felding Skole	Sdr. Felding
Sdr. Kongerslev Skole	Kongerslev
Simested Skole	Aalestrup
Sjørring Skole	Thisted
Skallerup Skole	Hjørring
Skanderup-Hjarup Forbundsskole	Lunderskov
Skelgårdsskolen	Kastrup
Skelund Skole	Hadsund
Skjoldhøjskolen	Tilst
Skolen på Fjorden	Fårevejle St.
Skolen på Herredsåsen	Kalundborg
Skolen på Islands Brygge	København S
Skolen ved Bülowsvej	Frederiksberg C
Skolen ved Skoven	Ølgod
Skovlyskolen	Holte
Skovvangskolen	Glostrup
Skrydstrup Skole	Vojens
Skægkærskolen	Silkeborg
Skævinge Skole	Skævinge
Snejbjerg Skole	Herning
Solbakkeskolen	Jægerspris
Spjald Skole	Spjald
Spjellerup-Smerup Skole	Fakse
Spor 10	Hurup Thy
Staby Skole	Ulfborg
Stadil-Vedersø Skole	Tim
Stagstrup Skole	Snedsted
Statens Pædagogiske Forsøgscenter	Rødovre
Stenderup Skole	Grindsted
Stensnæsskolen	Sæby

Stensved Skole	Stensved
Stillinge Skole	Slagelse
Stjærskolen	Galten
Stoholm Skole	Stoholm
Stormarkskolen	Nakskov
Strandskolen	Karlslunde
Strandskolen	Risskov
Strib Skole	Middelfart
Sulsted Skole	Sulsted
Sundhøjskolen	Svendborg
Svaneke Skole	Svaneke
Svanninge skole	Millinge
Svend Gønge-skolen	Lundby
Særslev Skole	Søndersø
Søagerskolen	Smørum
Sønder Omme Skole	Sønder Omme
Søndergårdskolen	Albertslund
Søndermarkskolen	Give
Søndermarkskolen	Frederiksberg
Søndermarksskolen	Rønne
Søndermarksskolen	Slagelse
Sønderskov-Skolen	Sønderborg
Søndersøskolen	Søndersø
Sønderup Skole	Suldrup
Søndervangskolen	Glostrup
Søndre Skole	Grenaa
Tanderup Skole	Gelsted
Taps Skole	Christiansfeld
Tarm Skole	Tarm
Teglmoseskolen	Albertslund
Thorsager Skole	Rønde
Thorstrup Skole	Varde
Tibberupskolen	Espergærde
Tinglev Skole	Tinglev
Tjørnelyskolen	Greve
Tofthøj-Skolen	Storvorde
Tommerup Skole	Tommerup
Tornhøjskolen	Aalborg Ø
Toubroskolen	Trustrup

Tranbjerg Skole	Tranbjerg J
Tranegårdskolen	Hellerup
Tre Falke Skolen	Frederiksberg
Treldevejens Skole	Fredericia
Troelskærskolen	Munkebo
Trongårdsskolen	Kgs. Lyngby
Tullebølle Skole	Tranekær
Tungelundskolen	Thorsø
Tuse Skole	Holbæk
Tylstrup Skole	Tylstrup
Uglebroskolen	Næstved
Uldum Skole	Uldum
Ulkebøl Skole	Sønderborg
Ulsted Skole	Hals
Utterslev Skole	København NV
Vadum Skole	Vadum
Valhøj Skole	Rødovre
Vallekilde-Hørve Skole	Hørve
Vejby Skole	Vejby
Vejlby Skole	Risskov
Vejstrup Skole	Sjølund
Vemmedrupskolen	Bjæverskov
Vemmelev Skole	Vemmelev
Vestenskov Skole	Nakskov
Vester Hassing Skole	Vodskov
Vester Hjermitslev Skole	Brønderslev
Vester Hornum Skole	Farsø
Vester Nebel Skole	Esbjerg N
Vestergårdskolen	Viby J
Vestervang Skole	Viborg
Vestervangskolen	Herning
Vestervangskolen	Esbjerg N
Vestre Skole	Odense C
Vibenshus Skole	København Ø
Viby Skole	Viby J
Videbæk Skole	Videbæk
Vilstrup Skole	Haderslev
Vind Skole	Holstebro
Vinderslev Skole	Kjellerup
Vinderup Kommuneskole	Vinderup
Vinderød Skole	Frederiksværk
Vinding Skole	Vejle
Vindinge Skole	Roskilde
Virupskolen	Hjortshøj
Vonsild Sogneskole	Kolding
Vor Frue Skole	Roskilde
Vorrevangskolen	Århus
Vroue Skole	Skive
Vrå Skole	Vrå
Øland Skole	Brovst
Ølby Skole	Køge
Ølsted Skole	Løsning
Ørebroskolen	Fjerritslev
Ørslev Skole	Slagelse
Øsby Skole	Haderslev
Østbirk Skole	Østbirk
Øster Starup Skole	Egtved
Østervangskolen	Hadsten
Østre Skole	Rønne
Østre Skole	Holbæk
Aalestrup Skole	Aalestrup
Aalykkeskolen	Kolding
Aastrup skole	Faaborg
Aavangsskolen	Rønne

Noter

1. “De gode eksempler”, som er gennemført med deltagelse af 112 skoleklasser i Vejle Amt, viser, at cirka halvdelen af alle elever ofte oplever uro og støj i klassen. Næsten lige så mange oplyser, at der ofte går mere end fem minutter fra lektionens start, til undervisningen går i gang. Eleverne giver udtryk for, at det er ubehageligt og irriterende, og at uro i klassen resulterer i dårlig trivsel. Kun i tre ud af 112 klasser oplever ingen elever, at der ofte er uro i klassen. De trives til gengæld bedre og føler, at de får mere ud af undervisningen. I de meget urolige klasser lider eleverne oftere af hovedpine, ondt forskellige steder i kroppen og svimmelhed.

2. Udviklingsprojektet viste en klar sammenhæng mellem det sociale miljø i klassen og udbredelsen af mobning, og at en indsats for at skabe et godt samværsmiljø påvirker udbredelsen af mobning. Undersøgelsen viste også, at de samme forhold, som har betydning for mobning, også har betydning for kriminel adfærd. Børn, som mobber, har således en forøget risiko for at udvikle kriminel adfærd. Det har også vist sig, at skolens og klassens størrelse ingen betydning har for den relative forekomst eller niveauet af mobning i skolen eller i klassen.

3. Skolernes brug af sanktioner over for eleverne blev undersøgt. I denne undersøgelse har 64 procent af de skoler, der har deltaget i undersøgelsen, svaret, at de i nogen grad eller i høj grad er præget af uro, mens 10 procent har svaret, at uro i høj eller meget høj grad præger skolen. Også groft sprog præger mange skoler, idet 57 procent har svaret, at de i nogen eller høj grad er præget af groft sprog. Hver femte skole er i nogen eller høj grad præget af trusler fra elevernes side, og hver tredje skole kender i nogen eller høj grad til krænkende adfærd fra eleverne.
Undersøgelsen viser også, at anvendelse af sanktioner over for eleverne tilsyneladende ikke er noget, skolebestyrelsen beskæftiger sig intensivt med, idet 55 procent af skolebestyrelserne har svaret, at de ikke i de seneste $3^1/_2$ år har vedtaget principper for brugen af sanktioner.

Debatten om manglende disciplin i folkeskolen tyder på, at der er behov for at understøtte skolerne i deres arbejde med at opretholde eller skabe et godt skolemiljø med god adfærd blandt eleverne. Udvalg om disciplin, god adfærd og mobning i folkeskolen, som er nedsat af undervisningsminister Bertel Haarder, har udarbejdet denne vejledning for at inspirere skolerne i dette arbejde.

Publikationen indeholder udvalgets konkrete anbefalinger til skolerne om, hvilke handlemuligheder der med fordel kan benyttes til at skabe større arbejdsro og trivsel i skolen. Der peges blandt andet på, at et klart værdigrundlag og klare og kendte konsekvenser ved uhensigtsmæssig elevadfærd er meget vigtige elementer i forhold til at opnå et trygt og udbytterigt skoleliv.

Publikationen indeholder også en række artikler om skoler, som på forskellige måder har gjort en vellykket indsats for at komme problemer med uro, mobning og dårlig elevadfærd til livs.

UNDERVISNINGS MINISTERIET

ISBN 87-603-2576-3

9 788760 325762